

OPINNÄYTETYÖ

Viittomat psykiatriassa Sanastotyö

Behm Heljä ja Putkisaari Anni

Tulkki (AMK)

(240 op)

Arvioitavaksi jättämisaika

5/2021

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Tulkki (AMK)

Tekijät: Anni Putkisaari ja Heljä Behm
Opinnäytetyön nimi: Viittomat psykiatriassa
Sivumäärä: 39 ja 11 liitesivua
Työn ohjaaja: Zita Kobor-Laitinen
Työn tilaajat: Pia Taalas, Leena Savolainen ja Päivi Mäntylä

Opinnäytetyön tavoitteena oli koota kaksikielinen termilista psykiatrisen alan sanastosta sekä käsiteltävien viittomien laadunvarmistuksen analyysi. Työn tilaajana toimi Kuurojen Liitto. Sanastotyö julkaistiin verkkosanakirja SignWikissa, jolle myös pohja-aineistona käytetty sanasto tehtiin. Käytetyn pohja-aineiston koko oli 48 termiä. Viittomille tehtiin laadunvarmistus ohjausryhmässä, jonka pilotointi oli osa tätä opinnäytetyötä.

Aineisto kerättiin kolmella ryhmähaastattelulla, jossa haastateltiin psykiatrian alan tulkkauksia tehneitä tai alasta kiinnostuneita tulkkeja erilaisilla kokemustaustoilla. Näistä teemahaastatteluista kerätystä aineistosta, josta saatiin uutta 177 viittomaa. Pohja-aineiston viittomien lisäksi haastatteluista kerätyt viittomat esiteltiin moniammatilliselle ohjaustyöryhmälle. He esittivät suositukset käytettävistä viittomista. Termien suomenkieliset määritelmät koottiin yhteen sekä niihin hankittiin varmistus myös viittomien ohjaustyöryhmässä toimineelta psykiatrian alan asiantuntijalta. Lopulliset viittomavariantit, 95 kappaletta, kuvattiin puhtaaksi ja koottiin SignWikiin suomenkielisin määritelmineen.

Sanastotyöprojektin aikana hyödynnetty asiantuntijayhteistyö ja sen pilotointi toteutuivat odotusten mukaisesti. Opinnäytetyö oli tilaajalle sekä viittomakielen tulkkien ammattikunnalle tarpeellinen sekä hyödyttää niin tulevia opiskelijoita kuin jo työelämässä toimivia tulkkeja. Kielellinen tasa-arvoisuus saavutettavan sanaston kautta edesauttaa kaikkia viittomakielisen yhteisön jäseniä sekä viittomakielisten kanssa työskenteleviä ammattilaisia.

Asiasanat: sanastotyö, psykiatria, mielenterveys, viittomakieli, SignWiki

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Interpreter (Bachelor's Degree)

Author: Anni Putkisaari ja Heljä Behm
Title: Signs in Psychiatry
Number of Pages: 39 and 11 attachment pages
Supervisor: Zita Kobor-Laitinen
Commissioned by: Pia Taalas, Leena Savolainen ja Päivi Mäntylä

The aim of this thesis was to compile a bilingual descriptive terminology glossary of psychiatry and the analysis of the verification process of the signs in the glossary. This work was commissioned by the Finnish Association of the Deaf. The finished glossary is published in the online dictionary SignWiki. The glossary used as the base material was produced earlier for SignWiki and it consisted of 48 terms. Verification process was done with a group of consultants. Piloting this group was part of the thesis.

The material was collected through three group interviews in which we interviewed interpreters who had experience or interest of interpreting in field of psychiatry. From the material collected from these thematic interviews, new 177 signs were obtained. In addition to the signs from earlier material, the signs collected from the interviews were presented to a multi-professional group of consultants. Consultants made recommendations on the usable signs. Finnish definitions of the terms were compiled and were also verified by a psychiatric expert who worked in the sign guidance group. The final variants, 95 signs, compiled into SignWiki with their Finnish definitions.

Expert collaboration utilized during the glossary project and piloting the group met our expectations. The thesis was necessary and it benefits students and the interpreters working in the field. Linguistic equality through achievable glossary promotes members of the sign language community and professionals working with sign language speakers.

Keywords: glossary, psychiatry, mental health, sign language, SignWiki

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	TIETOPERUSTA.....	8
	2.1 Viittomakielinen yhteisö.....	8
	2.2 Viittomakieliset ja psykiatria.....	9
	2.3 Sanastotyön teoriaa.....	11
	2.4 Sanastotyö viittomakielessä.....	15
	2.5 Viittomakielen verkkosanakirja, SignWiki.....	17
3	SANASTOPROJEKTISTA OPINNÄYTETYÖKSI.....	19
	3.1 Opinnäytetyön rakenne sekä kehitysmenetelmät.....	19
	3.2 Aineistonkeruun ja laadunvarmistuksen menetelmät.....	21
4	KÄYTÄNNÖN TOTEUTUSTEN KUVAUKSET.....	24
	4.1 Haastattelut.....	24
	4.2 Aineiston analyysi.....	25
	4.3 Asiantuntijoiden hyödyntäminen laadunvarmistuksessa.....	27
5	AINEISTON SEKÄ SANASTON ESITTELY.....	29
	5.1 Aineiston esittely.....	29
	5.2 Suomenkieliset määritelmät sekä määritelmien ulkoasu.....	32
	5.3 Sanastotyön siirto SignWikiin sekä ulkoasu.....	33
6	POHDINTA.....	37
	LÄHTEET.....	40
	LIITTEET.....	45

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön lähtökohtana on aiemmin opintoihimme kuulunut sanastotyömme. Sanastotyössä teimme haastattelun, jossa selvitimme psykiatrisessa työssä käytettävää viittomakielen sanastoa. Sanastotyöprosessin muokkaus opinnäytetyön kokoon toi mahdollisuuden myös laajemmalle laadunvarmistukselle ja siten viittomien käytettävyydelle, kun ainestoa oli mahdollista koota enemmän. Aiempi sanasto toimi pohja-aineistona haastatteluille, jossa keräsimme viittomavariantteja sanastomme termeille, jonka jälkeen esittelimme ne ohjausryhmälle, jonka suositusten mukaan viittomat julkaistiin SignWikissä.

Tämä opinnäytetyö on deskriptiivinen sanastotyö, jonka tavoitteena on tutkia pohja-aineistomme viittomien luotettavuutta sekä tunnettavuutta. Viittomille tehdään laadunvarmistus ohjaustyöryhmässä, jonka pilotointi on osa tätä opinnäytetyötä. Tulevaisuudessa se toivottavasti kannustaa viittomakielentulkkiopiskelijoita hyödyntämään monialaista asiantuntijuutta sanastotyössä. Opinnäytetyömme tuloksena on kaksikielinen termilista psykiatrisen alan sanastosta sekä laadunvarmistuksen analyysi. Opinnäytetyömme tutkimuskysymykset ovat:

1. Onko aiemman sanastotyömme viittomat toimivia ja tunnettuja tulkkien keskuudessa?
2. Millaisia viittomavariantteja aiemman sanastotyömme termeistä on käytössä?
3. Ovatko sanastomme viittomat käytettäviä?

Tietoperustassa esittelemme tutkimiamme osa-alueita, jotka vaikuttavat laadukkaaseen ja onnistuneeseen tulkkaukseen mielenterveyden toimintaympäristöissä. Viittomakielisen yhteisön ymmärrys edesauttaa asiakkaan sekä psykiatrian alan ammattilaisen vuorovaikutusta. Psykiatria on ympäristönä vaativa tulkkaukselle ja sanaston saavutettavuus on tärkeää onnistuneelle tulkkaukselle sekä psykiatrisen hoidon toteutumiselle. Opinnäytetyön produktio-osuudessa toteutimme valittujen menetelmien mukaiset haastattelut, luokittelimme saadun aineiston analysoitavaan muotoon sekä hyödynsimme asiantuntijaryhmää laadunvarmistuksessa.

Valmistuessaan opinnäytetyömme materiaali hyödyttää niin tulkkeja ja viittomakieltä käyttäviä psykiatrisella alalla työskenteleviä asiantuntijoita, kuin heidän asiakkaitaan. Viittomakielen

tulkaustoimeksiannoissa, joissa asiakkaiden on tärkeää ymmärtää käytettyjen kuvausten ja asioiden merkitys sekä kyetä toimimaan luontevasti vuorovaikutussuhteessa. Viittomien puuttuminen saattaa välillisesti vaikuttaa sopivan hoidon saamiseen sekä asiakkaan kuntoutumiseen.

2 TIETOPERUSTA

2.1 Viittomakielinen yhteisö

Käsite **viittomakielinen** kuvaa yksittäistä henkilöä, jonka äidinkielenä on viittomakieli ja joka oman identiteettinsä kautta samaistuu viittomakielen käyttäjäksi (Jokinen 2000, 79–80) sekä osaksi viittomakielistä yhteisöä (Kuurojen Liitto 2021a). Kuurojen Liiton arvion mukaan äidinkielisiä suomalaisen viittomakielen käyttäjiä on 5500, joista kuuroja noin 3000. Suomen viittomakielisistä pieni osa on äidinkieltään suomenruotsalaista viittomakieltä käyttäviä. Suomenruotsalaisen viittomakielen käyttäjistä noin 100 on kuuroja. (mt. 2021a.)

Äidinkielenään viittomakieltä käyttävät kuurot ja huonokuuloiset muodostavat viittomakielisten ydinjoukon. Viittomakieli voi olla henkilön äidinkieli myös siinä tapauksessa, jos vähintään toinen vanhemmista tai joku perheen vanhemmista sisaruksista on viittomakielinen. Viittomakieltä on täytynyt käyttää lapsen kanssa hänen syntymästään asti. (Oikeusministeriö 2021.) Viittomakielinen yhteisö rakentuu kolmesta osasta: kielestä, identiteetistä sekä kulttuurista. Yhteisön jäsenten elämäntapa, kokemukset sekä historia sitoo heidät tiiviisti yhteen, jolloin he määrittelevät itsensä kieli- ja kulttuurivähemmistöksi. (Kuurojen Liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 9.)

Kuuroutta tarkastellaan usein eri näkökulmista viittomakielisen yhteisön sisällä sekä valtaväestössä. Väitöskirjassaan *Viitotut Elämät* Minna Luukkainen (2008, 35) mainitsee, miten nämä kaksi näkökulmaa ovat perinteisesti vastakkaisia sekä toisensa poissulkevia. Kuuleva valtaväestö on pitkään määritellyt viittomakielistä yhteisöä vammaisuuden sekä poikkeavuuden näkökulmista (Kuurojen Liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010, 9–10). Tämän **kliinis-patologisen mallin** mukaan kuurot nähdään vammaisina, ja kuurous joko vammaana, puutteena tai sairautena, joka täytyy korjata kuntoutuksella tai lääketieteellisillä menetelmillä (Jokinen 2000, 89). Nykyään kuuroutta tarkastellaan yhä enemmän **sosiokulttuurisesta näkökulmasta**, joka eroaa vahvasti lääketieteellisestä näkökulmasta. Sosiokulttuurinen näkökulma lähestyy kuuroutta kuurouden kokemuksen, lingvistisen, kulttuuristen sekä sosiaalisten näkökulmien kautta. (mt. 2000, 88.)

Viittomakielisten oikeudet lisättiin Suomen perustuslakiin vuonna 1995, jonka 17§:n 3 mom. mukaan "Viittomakieltä käyttävien sekä vammaisuuden vuoksi tulkitsemis- ja käännösapua

tarvitsevien oikeudet turvataan lailla.” Tämä säännös oli Kuurojen Liiton ja Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen mukaan (2010, 23) tärkeä viittomakielisille, sillä Suomen kansalliskielten rinnalle nousi myös omana kieli- ja kulttuuriryhmänä viittomakieliset. Viittomakieliset nähdään lainsäädännössä kieli- ja kulttuuriryhmänä. Vuonna 2015 voimaan astui viittomakielilaki (Viittomakielilaki 359/2015). Lain 4§ kokoaa yhteen kaikki lait, jotka säätävät viittomakieltä käyttävien kielellisiä oikeuksia. Lain 3§:n 1 mom. asettaa viranomaisille myös velvollisuuden edistää viittomakieltä käyttävien mahdollisuuksia niin saada tietoa omalla äidinkielellään kuin käyttää sitä (Viittomakielilaki 359/2015).

2.2 Viittomakieliset ja psykiatria

Terveystalo määrittelee **psykiatrian** lääketieteen erikoisalaksi, “jonka tehtävänä on tutkia, diagnosoida sekä hoitaa mielenterveyteen liittyviä häiriöitä.” (Terveystalo 2021). **Psykoterapia** on vuorovaikutukseen nojaava hoitomuoto, jossa asiakas sekä mielenterveyden ammattilainen prosessoivat asiakkaan vaikeita asioita yhdessä keskustelemalla (Mielenterveystalo 2021). Koska psykiatrinen hoito nojaa vahvasti onnistuneeseen vuorovaikutukseen, on omalla äidinkielellä kommunikointi psykiatriassa avainasemassa asiakkaan hoidossa ja hänen mielenterveytensä ylläpitämisessä. Psykiatrisia palveluja käyttäkkeen viittomakieliset tarvitsevat usein tulkkia, sillä viittomakielellä näitä palveluja Suomessa tarjotaan vähän. Viittomakielisiä terapiapalveluita tarjoavia yksityisiä viittomakielisiä terapeutteja löytyy Yle uutisten mukaan Helsingistä, Jyväskylästä, Tampereelta, Turusta sekä Kouvolasta. Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin ylläpitämä kulttuuripsykiatrian poliklinikka tarjoaa tarvittaessa konsultaatiopalveluita, mutta keskittyy palvelemaan Etelä-Suomen asiakaskuntaa. (Yle arena 2015.)

Olavi Lindfors toteaa artikkelissaan, että kuurojen psykoterapiapalveluiden tarpeet ovat hieman suuremmat kuin valtaväestössä keskimäärin (Lindfors 2006, 8). Palveluita on pyritty kehittämään vuosikymmenien aikana eri järjestöjen yhteistyötoiminnalla sekä Raha-automaattiyhdistyksen rahoituksella. Esimerkkiprojektina on vuonna 1990 perustettu Kuurojen psykiatrinen poliklinikka, nykyiseltä nimeltään Kulttuuripsykiatrian poliklinikka. Tätä yhteistyöprojektia toteuttivat Kuurojen Palvelusäätiö sekä Helsingin Uudenmaan sairaanhoitopiiri. Projektin rahoitti Raha-automaattiyhdistys. (Leino & Pihavainio 2003, 10.) Viittomakielisten ja kuurojen parissa tehtyä mielenterveystyötä on kartoitettu myös esimerkiksi Kuurojen Liiton ja Kuurojen Palvelusäätiön tekemän Mielenterveys- ja päihdestrategian kautta (Kuurojen Liitto ja Kuurojen Palvelusäätiö 2012). Sen tavoitteena on tunnistaa järjestöjen

työntekijöiden roolit sekä mahdollisuudet toimia mielenterveys- ja päihdetyössä sekä kuvata toimia, joita viittomakielisten asiakkaiden auttamiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi on tehty. Strategia esittää myös ehdotuksia palveluiden kehittämiseksi niin, että ne huomioisivat viittomakielisten asiakkaiden tarpeet. (mt. 2012, 3.)

Monista toimista huolimatta viittomakielisille ei ole pystytty järjestämään valtakunnallista verkostoa, joka mahdollistaisi jokaiselle viittomakieliselle pääsyn viittomakielisiin terveyspalveluihin riippumatta siitä, missä päin Suomea asuu (Lappi 2006, 3). Julkisten ja yleisten palveluntuottajien haasteeksi nousee kuurojen asiakkaiden pieni määrä. Palveluntuottajille ei kerry tarvittavaa erikoisosaamista kuurojen asiakkaiden parissa toimimisesta, eikä heille muodostu tarvetta kehittää palveluita viittomakielisille sopivaksi. (Kuurojen Liitto ja Kuurojen Palvelusäätiö 2012, 3) Tämän takia viittomakieliset joutuvat turvautumaan vielä suurissa määrin tulkattuihin mielenterveyspalveluihin.

Kun viestintä ei toteudu suoraan viittomakielisen asiakkaan ja mielenterveyden ammattilaisen välillä, se voi tuottaa haasteita. Yksi haasteista liittyy tilanteessa käytettävään sanastoon. Lääketieteen aloista psykiatria on diagnostiikan sekä hoitomuotojen suhteen ainutlaatuinen, sillä vuorovaikutuksella on siinä erityinen painoarvo (Dean, Pollard & English 2004, 61; Crump 2012, 54). Opinnäytetyössään Katja Haponen tutkii psykoterapeuttien ajatuksia ja kokemuksia viittomakielelle tulkattua psykoterapiasta. Haposen tuloksista selvisi, että yksi kyselyyn vastanneista psykoterapeuteista koki sanaston puutteen ongelmalliseksi. Käsitteiden hienovarainen erottelu ei toiminut terapiatilanteessa ja psykoterapeutista tuntui, että viittomien puuttuminen mahdollisesti vaikutti terapiahoidon onnistumiseen. Tulkkauksen aikana terapeutin käyttämille suomenkielisille käsitteille ei löytynyt viittomavastinetta tai käsitteet viitottiin samalla tavalla. (Haponen 2016, 32.)

Edellä kuvatusta Haposen tuloksista nousi esiin polysemia, joka tarkoittaa sanan monimerkityksellisyyttä (Karlsson 2008, 213). Yksi viittoma voi kantaa monta eri merkitystä. Straub on nostanut esille polysemian vaikutukset tulkkaukseen psykiatrisessa kontekstissa. Esimerkkinä Straub käyttää Amerikan viittomakielestä viittomaa kipua. Samalla viittomalla ilmaistaan niin henkisen kivun kokemusta ”I felt hurt” kuin fyysistä kipua ”I felt (physical) pain”. Jos tässä tilanteessa viittoma tulkataan väärin, voi terapeutti ymmärtää asiakkaan kivun luonteen eri tavalla, kuin asiakas sen tarkoittaa. (Straub, E. G. 2019, 2.) Sanastotyön tarve sekä tulkkien kattavan viittomavaraston tärkeys korostuu psykiatrisen ympäristön tulkkauksissa.

Tulkattujen terapiatilanteiden haasteeksi nousee myös tulkkien vaihtuvuus sekä tulkkien yksilölliset tulkkaustavat ja -strategiat. Hoitosuhteesta riippuen asiakas käy joko lyhytkestoisessa, noin 6–20 tapaamisen kestoisessa terapiassa, tai jopa vuosia kestävässä pitkäkestoisessa psykoterapiassa (Mielenterveystalo 2021). Asiakkaan hoitosuhteen pituudesta riippumatta laadukas vuorovaikutus on tae onnistuneelle psykoterapialle. Tämä kuitenkin korostuu erityisesti pitkäkestoisissa terapiasuhteissa. Opinnäytetyössään Puumalainen ja Virta haastattelivat mielenterveyspalveluiden käyttäjiä. Aineistosta havaittiin, että asiakkaat kokevat tulkkien vaihtumisen vaikuttavan negatiivisesti. Tulkkien suuri vaihtuvuus haattasi esimerkiksi luottamuksellisen suhteen syntymistä asiakkaan ja mielenterveyden ammattilaisen välille. (Puumalainen & Virta 2017, 37–38.) Myös osa mielenterveyden asiantuntijoista kokee tulkin vaihtuvuuden ongelmallisena (Haponen 2016, 31). Psykiatrisessa ympäristössä toimivan tulkin sekä psykiatrian ammattilaisen täytyy osata ottaa huomioon, kun tulkkauksen vaikutus viestin välittymiseen. Tulkit eivät kuitenkaan ole yksin vastuussa terapiatilanteissa syntyviin epäselvyyksiin viittomakielisen asiakkaan sekä terapeutin välillä.

Mielenterveysasiantuntijoiden tietämys kuuroista ja kuuroudesta on avainasemassa onnistuneen hoidon takaamiseksi. Kuitenkin julkisissa päihde- ja mielenterveyspalveluissa työskenteleviltä ammattilaisilta puuttuu usein tarpeellista kuurouden tuntemusta, joka osaltaan vaikuttaa kuurojen hakeutumiseen hoitoon. (Inkinen 2000, 18–19; Kuurojen Liitto & Kuurojen Palvelusäätiö 2012, 3). Viittomakielessä merkityksiä ilmaistaan viittomisen lisäksi myös ilmeillä sekä kehon ja pään liikkeillä (Jantunen 2003, 94).

2.3 Sanastotyön teoriaa

Sanastyö, eli termityö perustuu terminologiaoppiin. Tieteen termipankki määrittelee, että se on “työ, johon kuuluu tietyn erikoisalan käsitteitä ja niiden nimityksiä koskevan tiedon systemaattinen kerääminen, analysointi, kuvaaminen ja esittäminen” (Tieteen termipankki 2021a). Sanastotyön tarkoituksena on viestinnän helpottaminen, sekä sen laadun parantaminen (Pitkänen-Heikkilä 2018, 2:40-4:45). Sanastotyöt voidaan jakaa kahteen kategoriaan, **deskriptiivinen sanastotyö** kuvaa jo käytettävää käsitteistöä, kun taas **normatiivisen sanastotyön** tavoitteena on selkeyttää ja yhdenmukaistaa käsitteistöä (Nuopponen 1999, 2).

Normatiivisen sanastotyön tavoitteena on usein suosittaa yhtä termiä käsitteestä ja siten yhdenmukaistaa ja yksiselitteistää termejä (Sunnari 2006, 29). Normatiivisen sanastotyön pohjana on yleensä sekavaksi muuttunut ja kasvanut tietyn alan sanasto. Sanastokeskuksen

mukaan tuloksena on normatiivinen sanakirja, joka suosittaa sanojen käyttöä. Deskriptiivinen sanakirja taas kuvaa esitettyjen sanojen käyttöä. (Sanastokeskus 2021a). Useimmat opinnäytetyönä tehdyt sanastotyöt ovat deskriptiivisiä, temaattisia sanastotöitä. Esimerkiksi suomalaista viittomakieltä kokoavien sanastotöiden tavoitteena on usein kaksikielinen termilista, joka sisältää suomenkielisten termien suomenkieliset määritelmät sekä viittomakieliset viittomavastineet kyseisille termeille. Myös normatiivisia sanastotöitä opinnäytetöinä on tuotettu. Esimerkiksi Erno Matikaisen (2020) opinnäytetyö *Mielenterveyden viittomistoa: Suomalaisen viittomakielen sanastotyö on normatiivinen*. Deskriptiivisessä sanastotyössä kuvataan tietyn erikoisalan termistö ja kerätään ne julkaistavaksi määritelmineen esimerkiksi alan opiskelijoiden käyttöön. Deskriptiivisessä sanastotyössä voidaan myös keskittyä vain muutamaankin erikoisalan käsitteeseen. (Sunnari 2006, 29.) Maarit Widberg-Palon (2020) opinnäytetyö *Miten jalkapallossa prässätään? Jalkapalloviittomia kaikille on deskriptiivinen sanastotyö*.

Sanastotyön teoreettisen osuuden sisäistäminen edesauttaa onnistunutta sanastotyön toteutusta. Seuraavassa kappaleessa olemme lyhyesti avanneet sanastotyön keskeisimpiä termejä. Nämä termit ovat **käsite**, **käsitejärjestelmä**, **termi** sekä **määritelmä**.

Käsite

Käsitteellä tarkoitetaan yksilön ympäristön jäsentämiseen käyttämiä yksiköitä, mielikuvia. Käsitteen kielellinen muoto on **nimitys**, jota käytetään käsitteistä kommunikoitaessa. Esimerkiksi erikoisaloilla uusien käsitteiden nimeäminen luo uutta sanastoa alalle. Käsitteiden nimitykset, termit, voivat vaihdella vakiintumistahdin ja –tarpeen mukaan. (Pasanen 2015, 112–115). Erilaiset termivariaatiot haittaavat vakiinnuttamista, mutta tarkoittavat silti samaa käsitettä.

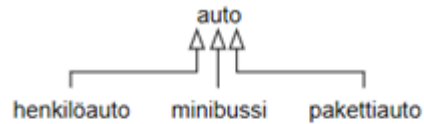
Käsitejärjestelmä

Käsitteiden väliset suhteet vaikuttavat niiden sisällön ymmärtämiseen. Kielitoimiston sanakirja määrittelee käsitejärjestelmän seuraavasti: Käsitejärjestelmällä tarkoitetaan käsitejoukkoa, joka muodostaa loogisen kokonaisuuden. (Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone Oy 2020.)

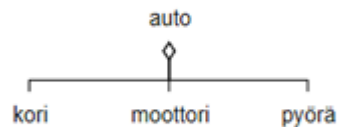
Käsitejärjestelmän teko sanastotyössä auttaa rajaamaan käsitteet myös toimivien määritelmien laatimisessa. Nämä käsitejärjestelmät voidaan jakaa sanastotyössä kolmeen eri kategoriaan käsitteiden välisten suhteiden mukaan; **hierarkkisiin suhteisiin**, **koostumussuhteisiin** sekä **as-**

sosiatiivisiin suhteisiin. Käsitejärjestelmiä on mahdollista muodostaa usealla tavalla ja käsitteiden väliset suhteet voivat risteillä eri käsityssuhteiden välillä. (Pasanen 2015, 115). Sanastokeskuksen perehdytysmateriaalissa käytetty kuvio kuvaa näiden eri käsitesuhteiden eroja seuraavasti (Kuvio 1).

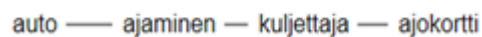
- Hierarkkinen suhde

- Koostumussuhde

- Assosiatiivinen suhde

Kuvio 1 kuvaa hierarkkisen suhteen, koostumussuhteen sekä assosiatiivisen suhteen eroja. (Sanastokeskus 2021c)

Hierarkkinen käsitesuhde kuvaa ylä- ja alakäsitteiden suhdetta toisiinsa. Kuviossa erilaisten autotyyppien yläkäsitteenä toimii käsite auto ja erilaiset autotyypit sen alakäsitteitä. Yläkäsitteellä voidaan kattaa kaikki alakäsitteet ja alakäsitteet eroavat esimerkiksi käyttötarkoituksen tai piirteen mukaan. (mt. 2021c).

Koostumussuhteessa yläkäsite toimii alakäsitteiden kokonaisuutena. Assosiatiivinen suhde käsitesuhteissa tarkoittaa eri käsitteiden välisiä mielle yhtymiä. Kaaviossa esitettyjen käsitteiden assosiatiivisen suhteen esimerkkinä on muun muassa ajaminen ja kuljettaja – toiminta ja toimija. Erilaisia käsitesuhteita tarkastelemalla sanastotyön kohteen käsitteet voidaan kategorisoida. Käsitesuhteiden tutkiminen toimii osana käsiteanalyysia, jota on mahdollista hyödyntää silloin, kun tutkitaan esimerkiksi eri kielten välistä termien vastaavuutta. (Sanastokeskus 2021d).

Käsitejärjestelmä voidaan jakaa myös **geneerisiin** ja **ontologisiin käsityssuhteisiin**. Geneerinen käsityssuhde on hierarkkisen käsityssuhteen tyyppi, jossa käsitteen merkitys sisältää sen yläkäsitteen sekä vähintään yhden käsitepiirteen, joka erottaa sen muista vieruskäsitteistä

(Tieteen termipankki 2021b; Sanastokeskus 2006, 16). Ontologisella käsityssuhteella tarkoitetaan käsitteiden paikallisia, ajallisia sekä vaikutuksellisia suhteita (Tieteen termipankki 2021c). Niihin kuuluu koostumussuhde sekä **funktiosuhde**, jossa käsitteitä yhdistää esimerkiksi syy-seuraus-suhde (Pasanen 2015, 114).

Termi

Termillä tarkoitetaan käsitteen nimitystä, joka välittää tietoa sen sisällöstä. Termit ovat usein vakiintuneita ja helposti ymmärrettäviä yhden tai useamman sanan kokonaisuuksia. Hyvän termin piirteitä ovat läpikuultavuus, tarkoituksenmukaisuus, erottuvuus muista termeistä sekä omakielisyys. Kotimaisten kielten keskus listaa hyvän termin ominaisuuksiksi myös yksinkertaisuuden sekä helppokäyttöisyyden (Kotimaisten kielten keskus n.d.).

Määritelmä

Määritelmällä tarkoitetaan termin kuvausta. Määritelmän tarkoituksena on erottaa kuvailtava käsite muista saman yläkäsitteen käsitteistä. Yläkäsite nimetään mahdollisimman tarkkaan. Se on yhden virkkeen mittainen käsitteen olennaisimman sisällön kuvaus. (Tieteen termipankki 2021d.)

Määritelmän ulkoasu on rajattu tarkkaan sanastotyön periaatteissa. Ulkoasultaan määritelmä kirjoitetaan siten, että se alkaa pienellä kirjaimella eikä lopu pisteeseen. Määritelmään voidaan lisätä täydentävä huomautus, **selite**, joka sisältää esimerkiksi viittauksia tai lisätietoja sen käytöstä. Siinä ei voida viitata määriteltävään käsitteeseen eikä se saa olla liian rajaava tai vähäinen käsitepiirteiden suhteen. (Tieteen termipankki 2021e.) Esimerkki määritelmän muodostuksesta Tieteen termipankin mukaan:

“Määritelmä

määriteltävän termin tai käsitteen kuvaus

Selite: Termityössä määritelmän tehtävä on rajata käsite antamalla tietoja käsitteen sisällöstä tai alasta sekä suhteista muihin käsitteisiin, luoda normit käsitteen käytölle sekä sitoa yhteen käsite ja sen nimitys. Kaikki määritelmätyypit eivät kuitenkaan täytä kaikkia em. tehtäviä. “

(Tieteen termipankki 2021f)

2.4 Sanastotyö viittomakielessä

Viittomakielen sanakirjoja on Suomessa julkaistu vuodesta 1910 asti, jolloin Kuurojen Liitto julkaisi David Fredrik Hirnin aloittaman sanakirjatyön ensimmäisen osan *De dövstummas åtbördsspråk i Finland –Kuuromyökkäin viittomakieli Suomessa -kirjasarjasta*. Osat 2 ja 3 julkaistiin 1911 ja 1916. (Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen suomalaisen viittomakielen lautakunta 2006.) Vuonna 1965 julkaistu Viittomakielen sanakirjassa viittomat kuvattiin kirjoituksilla selitteillä, myöhemmin 1973 julkaistussa Viittomakielen kuvasanakirjassa viittomista oli myös kuva mahdollisen selitteen lisäksi. Tähän teokseen tehtiin myös lisäksi ruotsinkielinen hakemisto vuonna 1974. (Kuurojen museo n.d.) Seuraava mittava sanakirjatyö julkaistiin Kuurojen Liiton ja Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen yhteishankkeena: Suomalaisen viittomakielen perussanakirja vuonna 1998. Sen jatko-osa ilmestyi 2002, nimeltään *Numeroita ja lukumäärien ilmaisuja*. Yksittäisistä sanastotöistä viittomakielten kielipoliittinen ohjelma mainitsee laadukkaana työn esimerkkinä Luukkaan evankeliumin käännökseen laaditun sanaston. Siihen on merkitty suomenkielisen sanan ja sen viittomavastineen lisäksi käsitteen määritelmä ja mahdollinen lisäselvitys. Käsitteiden määritelmät ovat sekä suomeksi, että suomalaisella viittomakielellä. (Kuurojen liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2021.)

Viittomakielisiä sanakirjoja on koottu viittomakielisen kirjaston verkkosivuilla. Tunnetuimpia näistä ovat Suomalaisen viittomakielen perussanakirjaan pohjaava *Suvi – Suomalaisen viittomakielen verkkosanakirja* sekä *SignWiki*. Suomen *Signbank* –tietokanta on Jyväskylän yliopiston sekä Kuurojen Liiton suomalaisen viittomakielen yhteisen korpusprojektin leksikkotietokanta. (Suomen *Signbank* n.d.) *Suviin* ja *SignWikiin* verrattuna *Signbank* eroaa siten, että sen tarkoituksena on toimia viittomakielisen materiaalin annotoinnin tukena. Viittomakielisen kirjaston sanakirjalistassa on myös Kuurojen Liiton omia temaattisia piensanakirjoja. Kaikissa verkkosanakirjoissa on psykiatrian alan termistöä, mutta niistä ei ole muodostettu omaa luokkaansa.

Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen viittomakielen lautakunta käsittelee kokouksissaan myös viittomavastineita erilaisille termeille esimerkiksi opinnäytetöiden sanastotyön kautta. Lautakunnan 36. kokouksessa 23.10.2008 käsiteltiin Ahti Tenhusen oikeustieteellisiin termeihin liittyvää viittomavastinetyötä. Kokouksessa käsitellyistä viittomista lautakunta antoi huomioita ja suosituksia sekä huomioita niiden vakiintuneisuudesta. Lautakunta suosittaa myös, että tulkkirytykset, Kotus, Kuurojen Liitto sekä viittomakielentulkkeja kouluttavat ammattikorkeakoulut sekä Jyväskylän yliopisto tekisivät tulevaisuudessa enemmän yhteistyötä

asiantuntemuksen sekä kieliaineistojen jaossa. (Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen suomalaisen viittomakielen lautakunta 2008.) Lautakunta käsittelee kokouksissaan myös muun muassa viittomakielen sanastotyöstä kielenmuodostuksen näkökulmasta.

Lautakunnan sanakirja- ja kielityötä koskevissa pöytäkirjamerkinnöissä esiin nousee säännöllisesti kielissä yleiset ilmiöt **homonymia**, keskenään eri asiaa merkitsevien termien identtisyys (Tieteen termipankki 2021h), ja polysemia. Lautakunnan 22.5.1999 pidetyssä kokouksessa esimerkkinä näistä viittomista on jauho: tuhka; pöly; hiekka, joka on polyseeminen viittoma, jonka käsitteen merkityksiä yhdistää aineen rakenne. Homonymymisen viittoman esimerkkinä toimivat viittomat öljy; bensiini sekä herne. (Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen suomalaisen viittomakielen lautakunta 1999.) Sanakirjatyössä polysemian ja homonymian tarkastelu on aikaa vievä prosessi, koska viittomakielessä viittoman merkitys voi ilmetä välillä vain lauseyhteydestä tai huuliosta.

Sanastotyötä opinnäytetyönä on tehty aiemmin muutamia. Niistä osa on julkaistu verkossa esimerkiksi SignWikissä. Maria Kuohukivi (2019) on opinnäytetyössään *Eläimet viittoen: Eläinviittomiston täydennys SignWikiin* kartuttanut SignWikin jo olemassa olevaan eläin-sanastoon puuttuvia kesy, ja villieläimien viittomia. Anna Peräsaari ja Netta Irmasto ovat tehneet opinnäytetyön koripallon ja ringeten viittomista lisätäkseen lajin saavutettavuutta (Peräsaari, Irmasto 2020, 6). Muita viittomakielen sanastotöitä on tehty mm. erilaisille tulkkausyrityksille, kuten Osuuskunta Vialle sekä kansalaisjärjestöille, kuten Seta ry:lle. Seta ry:lle tehty sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöaiheinen viittomisto oli tarkoitus julkaista vuonna 2014 Seta ry:n verkkosivuilla (Christensen 2013, 30). Opinnäytetöitä sanastotöinä on tehty sekä deskriptiivisinä että normatiivisinä tekijän sekä tilaajan tarpeen mukaan.

Tulkkausyrityksillä on myös omia viittomakielen sanastojaan, joita opinnäytetyötilausten lisäksi kootaan myös erityisalan tulkkaustilauksia varten. Yritysten ulkopuoliset tulkit tai tulkkiopiskelijat eivät valitettavasti hyödy näistä viittomalistoista. Diakonia-ammattikorkeakoulu on tehnyt osana viittomakielentulkin koulutusohjelmaa Kuurojen liiton 1977 toimittaman kuvasanakirjan pohjalta Sanoista käsin -verkkosanakirjan, jonka on tarkoitus palvella viittomakieltä sekä viittomakommunikaatiota opiskelevia ja käyttäviä henkilöitä. (Sanoista käsin n.d.)

2.5 Viittomakielen verkkosanakirja, SignWiki

Opinnäytetyömme tilaajana toimii Kuurojen Liitto ry. Vuonna 1905 perustettu Kuurojen Liitto toimii viittomakielisten kuurojen asiantuntija-, etu-, ja palvelujärjestönä (Kuurojen Liitto 2021b). Liitto toimii kattojärjestönä myös 39 jäsenyhdistykselleen ja on aktiivinen kuurojen etujen ja oikeuksien sekä viittomakielen aseman edistäjä niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Nämä ovat Kuurojen Liiton tärkeimpiä tehtäviä. (Kuurojen Liitto 2021c.) Kuurojen Liitto ylläpitää kahta verkosta löytyvää avointa ja ilmaista suomalaisen ja suomenruotsalaisen viittomakielen sanakirjapalvelua. Suvi – verkkosanakirja on suomalaisen sekä suomenruotsalaisen viittomakielen viittomistojen tutkimukseen perustuva sanakirja, josta huolehtii Kuurojen Liiton sanakirja- ja kielineuvonta. SignWiki on kaikille avoin kansalaissanakirja. Yksityishenkilöiden lisäksi SignWikin omat koordinaattorit tuottavat ja lisäävät uutta materiaalia. (Kuurojen Liitto 2021d.)

Suomalaisen sekä suomenruotsalaisen viittomakielten SignWiki-sivustot ovat perustettu vuonna 2013 Koneen säätiön rahoittaessa vuosina 2013–2015 toteutunutta suomalaisten viittomakielten korpus ja kansalaissanakirjahanketta. Hankkeessa olivat mukana Humanistinen Ammattikorkeakoulu, Kuurojen Liitto sekä Islannin Kuurojen ja huonokuuloisten kommunikointikeskus The Communication Center for the Deaf and Hard of Hearing, SHH. Vuonna 2015 hankkeen päätyttyä siirtyi sivujen ylläpitovastuu Kuurojen Liitolle. (SignWiki 2021a.) Suomen SignWiki-sivustot rakentuvat islantilaisen SignWiki verkkosanakirjan julkaisupohjaan. Yksityishenkilöt voivat vapaasti julkaista aineistoa sivustolla. Aineistovideot on mahdollista lähettää myös sivuston ylläpitäjille, jotka julkaisevat materiaalin. SignWikissä voi yksittäisten viittomavideoiden lisäksi julkaista tietovisoja, tietopaketteja sekä opetusmateriaaleja. SignWikissä julkaistuja viittomavideoita on mahdollista kommentoida suoraan verkkosivujen kautta sekä SignWikin omilla Facebook-sivuilla. SignWiki sivustoja löytyy myös Islannin, Norjan, Tansanian, Nabibian, Georgian sekä Färsearten viittomakielillä. (mt. 2021a.)

Koska SignWiki on vapaasti kaikkien käytettävissä oleva kansalaissanakirja, sivulle tuotettua aineistoa kertyy nopeasti. SignWikin lisättyjen viittomien määrän kasvuun vaikuttaa se, etteivät sivustolle tallennettavat viittomat vaadi suurta määrää taustatutkimusta, vaan niitä voi lisätä nopeasti. (Taalas 2017.) Tästä johtuen sanakirjan viittomien luotettavuus ei ole esimerkiksi samalla tasolla kuin aiemmin mainitussa Suvi-verkkosanakirjassa, sillä Suvin aineisto on tutkittu ja tuotettu sivuston sanakirjatyöntekijöiden toimesta. Osaa julkaistusta aineistosta on myös

käsitelty äidinkieleltään viittomakieltä käyttävien työryhmissä. Näin viittomien käytöstä, merkityksestä sekä muodosta on saatu luotettavampaa tietoa. (Kotimaisten kielten keskus 2021.) Tammikuun 2021 tilastotiedon mukaan sanakirjasta löytyy nyt yhteensä 4960 suomalaisen viittomakielen viittomasivua (Savolainen, 2021).

3 SANASTOPROJEKTISTA OPINNÄYTETYÖKSI

3.1 Opinnäytetyön rakenne sekä kehitysmenetelmät

Opinnäytetyön teoreettiseen viitekehykseen tutustumisen sekä tilaajan kanssa käydyin keskustelun pohjalta päätimme, että opinnäytetyöhömmme sopivin tavoite olisi deskriptiivinen sanastotyö sekä lopullinen tuote kaksikielinen termilista psykiatrisen alan termistöstä. Opinnäytetyömme lähestymistavan pohjaksi katsoimme, että kyseessä on toiminnallinen opinnäytetyö, jossa on produkti. Alkuperäisen aineiston tarkoitus oli vastata viittomien saatavuusongelmaan, joka taas vaikuttaa psykiatrisen alan tulkkauksen toimivuuteen. Kuitenkin aineiston luotettavuus tuli varmistaa sekä laajemmalla analyysillä sekä alan asiantuntijayhteistyöllä. Koska kyseessä on oman aiemman sanastomme kehitystyö, projektin alussa analysoimme opinnäytetyössämme käyttämämme pohja-aineiston luotettavuutta, sekä haastatteluista saadun palautteen avulla kehitystyön edetessä. Pohja-aineiston laadunvarmistus tapahtui lopullisesti lisäaineiston luotettavuuden tarkistuksen yhteydessä eikä aineistoja eroteltu valmistuvassa konstruktiossa. Pohja-aineistomme sisälsi 61 suomenkielistä termiä ja niiden viittomavastineet. Nämä viittomat rajautuivat opinnäytetyössä 48 käsitteeseen pohja-aineistoksi saatavillamme olevien viittomavideoiden laadun mukaan. Aiemmassa sanastotyössä käsitteisiin sisältyi esimerkiksi viittoma MINÄ, jota ei mielestämme ollut syytä ottaa mukaan aineistoon. Käsite ei liittynyt mielestämme psykiatrisen alan viittomistoon.

Sanastotyön teorian näkökulmasta kehitystyömme tavoitteena on tutkia aiemman sanastotyömme laatua sekä kerätä viittomavariantteja tulkeilta ja alan asiantuntijoilta. Lähestymistavaksi valitsimme **konstruktiivisen tutkimuksen**, jonka tavoitteena on ongelman ratkaisu uuden konstruktion, eli tuotoksen, tuottamisen kautta. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 37.) Tutkimusmenelmäksi valitsimme **kvalitatiivisen**, eli laadullisen tutkimusmenetelmän. Kvalitatiivisten menetelmien käyttö korostaa pienestä tutkimusjoukosta saatavan aineiston laatua. Laadullista tutkimusmenetelmää on mahdollista käyttää myös, kun tutkimuskysymyksillä etsitään vastausta, miten ja miksi-tyyppisiin kysymyksiin. (RajatOn 2015.) Rajasimme haastateltavien joukon viittomakielen tulkkeihin, jotka ovat joko kiinnostuneet psykiatrisesta alasta tai toimineet tulkkeina psykiatrisen alan tilauksissa. Viittomavarianttien mahdollisten alueellisten vaihteluiden selvittämiseksi pyrimme keräämään aineistoa kutsuamalla tulkit verkon kautta tehtävään haastatteluun, jolloin mahdollisimman suurella määrällä

haastateltavia olisi mahdollisuus osallistua riippumatta olinpaikasta. Tutkimusaineistosta jätimme puhevammaisten tulkkauksen sekä suomenruotsalaisen viittomakielen pois haastateltavia valitessamme, sillä puhevammaisten tulkkauksen opinnot eivät kuuluneet koulutukseemme sekä suomenruotsalaisen viittomakielen sisällyttäminen olisi vaatinut ruotsin kielen lisäämisen koko opinnäytetyöprosessiin.

Aineiston keruun pohjana toimi aiemman sanastotyöstämme saamamme palautteen lisäksi pohja-aineiston toimivuus sekä Sanastokeskuksen suositus sanastotyön suunnittelupohjasta. Suosituksen mukaan sanastotyön sisällön suunnittelussa huomioitavia osia ovat:

1. Aihe ja sen rajaus
2. Sanaston laajuus eli käsiteltävien käsitteiden määrä
3. Käsiteltävät kielet
4. Käsitteiden ja termien tietojen koonti ja julkaisu

(Sanastokeskus 2021b)

Laajensimme Sanastokeskuksen sanastotyön suunnittelupohjan opinnäytetyömme osa-alueisiin, jolloin pystyimme toimimaan järjestelmällisesti sekä resurssitehokkaasti. Alla on kuvattu suunnitelmamme sanastotyömme prosessin etenemisestä.

1	Alustava termit ja määritelmät-listaus
2	Viittomien kuvaus haastatteluja varten
3	Haastattelun suunnittelu, pilotointi
4	Ryhmähaastattelut
5	Lisäaineiston koonti ja kuvaus
6	Ohjausryhmän kokoukset
7	Asiantuntijakomenttien koonti
8	Aineiston analyysi kommenttien perusteella
9	Suomenkielisen määritelmien asiantuntijakomenttien läpikäynti
10	Asiantuntijan lisäkommentit tarvittaviin viittomiin
11	Hyväksytyjen viittomien kuvaus sekä editointi
12	Termien ja määritelmien koonti SignWikiin, julkaisu

Taulukko 1. Sanastotyön eteneminen.

Yllä kuvatun suunnitelman lisäksi aikomuksenamme oli myös pyytää viittomakielisten kuurojen ryhmältä kommentit viittomista ohjausryhmän lisäksi. Aikataulullisesti emme kuitenkaan saaneet kokoon sopivan kokoista ryhmää. Haastattelu olisi ollut mielestämme tarkoituksenmukaista vain ryhmähaastatteluna, jossa osallistujille olisi annettu mahdollisuus keskustella viittomista keskenään.

3.2 Aineistonkeruun ja laadunvarmistuksen menetelmät

Kehittämistyötämme tukevaksi menetelmäksi valitsimme haastattelun. Pyrimme haastattelemaan tulkkeja teemahaastattelun keinoin vähintään pareittain, mikäli ryhmähaastattelu ei olisi mahdollinen. Mielestämme ihanteellinen ryhmähaastattelun osallistujamäärä olisi ollut neljä osallistujaa per haastattelu, mutta koska haastateltavaksi suostui kokonaisuudessaan kuusi tulkkia, päädyimme toteuttamaan teemahaastattelun kolmena parihaastatteluna. Parihaastattelussa haastateltavilla olisi mahdollisuus vuorovaikutuksellisuuteen, joka vähentäisi tilanteen tenttimäisyyttä. Mikäli yksittäisestä tulkkaustryityksestä haastatteluun olisi ilmoittautunut

suurempi määrä tulkkeja, heitä olisi voinut haastatella yhdessä, sillä mahdollisuus tulkkiryhtyksen yhteisiin viittomavalintoihin olisi korostunut.

Teemahaastattelun etuina on, että pystyimme rajaamaan haastateltavat henkilöt opinnäytetyötämme koskevan erikoissanaston osaamisen mukaan ilman, että otimme riskiä haastateltavien vastausten ohjaamisesta (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 41). Haastattelun pohjana toimi strukturoitu pohjahaastattelu, jonka jälkeen puolistrukturoidusti esitimme haastateltaville suomenkielisen termin, johon he saivat esittää oman viittomavaihtoehdonsa. Kannustimme haastateltavia esittämään myös mahdollisia viittomavariantteja tai näkemiään viittomia, joita eivät itse olleet tulkkauksessa käyttäneet. Jokaisen termin käsittelyn lopussa näytimme oman viittomavaihtoehdomme ja kysyimme heidän kommenttejaan siitä, onko viittoma heille tuttu. Näin saimme kerättyä uusien viittomavarianttien lisäksi aineistoa siitä, kuinka luotettavaksi tai tunnetuksi tulkit kokivat pohja-aineistomme. Palautteen antaminen meille omasta ehdotuksestamme kannusti haastateltavia myös vertaispalautteeseen. Aineiston keräämiseksi videoimme haastattelut, jonka pohjalta litteroimme pohjahaastattelut sekä käsitelimme aineiston tulevia ohjaustyöryhmiä varten.

Viittomakielen sanastotyön laadunvarmistus on tärkeä osa prosessia, jossa varmistetaan tutkimuksellisenä kehittämistyönä toteutettavan termilistan **eettisyys**. Eettisyydellä tarkoitamme tässä tapauksessa sanastossa julkaistavien viittomien kieliopin oikeellisuutta, käytettävyyttä sekä aineistosta saatujen viittomavarianttien **ekvivalenssia**, eli vastaavuutta. Sanastotyössä ekvivalenssilla tarkoitetaan kieltenvälistä vastaavuutta. Eri kieliset nimitykset ovat toistensa vastineita, kun ne viittaavat samaan käsitteeseen. (Sanastokeskus TSK 2006, 27.) Osana tätä eettisesti hyvää sanastotyötä, laadunvarmistuksen menetelmäksi valitsimme asiantuntijayhteistyön. Valitettavasti pohja-aineiston laadunvarmistuksessa yhteistyössä toiminut psykologi ei ollut enää käytettävissä.

Laajan moniammatillisen ohjausryhmän hyödyntäminen sanastotyössä lisäsi valmiin tuotteen luotettavuutta. Kutsuimme ohjausryhmään asiantuntijat niin, että painopisteenä oli psykiatrian alan asiantuntijoiden sekä viittomakielen sanaston parissa työskentelevien kieliammattilaisten asiantuntemus. Työryhmän lopullinen koko oli kahdeksan henkilöä sekä me. Ohjausryhmässä mukana olivat opinnäytetyömme ohjaaja, tilaajan edustajat, sanastotyön asiantuntijat, viittomakielen asiantuntijat sekä psykiatrian alan asiantuntija. Ohjausryhmässä oli sekä kuuroja että kuulevia henkilöitä. Koimme tärkeäksi järjestää kokoukset niin, että niissä olisi tulkkaukset, jolloin osallistujilla oli mahdollisuus keskustella omalla äidinkielellään. Päätimme järjestää

vähintään kaksi, vapaaseen keskusteluun pohjaavaa kokousta. Ensimmäinen kokous suunniteltiin pilotoitavaksi niin, että aineistoon käytetyn ajan perusteella olisi mahdollisuus järjestää tarvittaessa kolmas kokous. Näin koko aineisto saadaan käsiteltyä työryhmälle sopivalla tavalla.

Ohjausryhmän kokousten jälkeen analysoimme aineiston työryhmän kommentteista nousseiden teemojen mukaan. Luokittelimme aineiston käsittelyn helpottamiseksi teemoittain, joita alustavasti ovat pohja-aineiston käsitteet (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 110). Luokittelun jälkeen asiantuntijoiden suositukset huomioiden analysoimme aineiston sanastotyön teoriaa hyödyntäen ja lähetetämme valmiit viittomat SignWikin koordinaattorille videoitavaksi sanastotyön julkaisua varten.

4 KÄYTÄNNÖN TOTEUTUSTEN KUVAUKSET

4.1 Haastattelut

Laadimme haastattelun teemahaastattelun menetelmää käyttäen. Haastatteluun kutsuimme kaikki suuremmat tulkkausyritykset sekä myöhemmin muutaman pienemmän yrityksen. Suurille yrityksille ehdotimme mahdollisuutta ryhmähaastattelulle verkossa tai koronatilanteen mukaan heidän omassa työtilassaan, jolloin yrityksillä olisi ollut mahdollisuus osallistua aktiivisesti haastattelun järjestämiseen. Ensimmäiset haastattelukutsut lähetimme yritysten tiimivastaaville, koordinaattoreille tai välityksestä vastaaville esimiehille yrityksestä riippuen (Liite 2). Tätä kautta haastatteluun suostui kolme osallistujaa. Lisäksi kutsuimme muutaman haastateltavan henkilökohtaisella haastattelukutsulla psykiatrisen alan osaamisen sekä kiinnostuksen vuoksi. Henkilökohtaisella lähestymistavalla tavoitimme haastatteluun kolme osallistujaa. (Liite 3.)

Haastattelun pohjakysymyksiä laadittaessa halusimme kerätä aineistoa myös tulkkien taustoista psykiatrisen alan tulkkauksesta sekä henkilökohtaisesta kiinnostuksesta (Liite 7). Näin saimme selville aineistoon saatavien viittomavarianttien lähtökohdat. Keräsimme taustatietoa myös haastateltavien tulkkausuran kestosta sekä heidän mielikuviaan psykiatrisen alan viittomista sekä heidän koulutustaustastaan liittyen psykiatriaan. Rungon suunnittelun jälkeen haastattelu-tilanne pilotoitiin vapaaehtoisen avulla. Tähän pilotointiin emme sisällyttäneet pohjakysymyksiä, vaan pelkän aineistonkeruun. Pilotointia ei tallennettu, vaan siitä kerätty suullinen palaute otettiin huomioon haastattelun rakenteen optimoimiseksi. Pilotoinnissa aikataulutusta sekä työnjako varmistui roolijoin haastattelija-vetäjä sekä tekniikka-sihteerin, jota käytettiin myös myöhemmin ohjausryhmän kokouksissa.

Pohjakysymykset esitettiin haastattelun alkuosiossa johdattelemaan osallistujat haastattelun teemaan yhtä haastattelua lukuun ottamatta, joka jouduttiin järjestämään sovelletusti osallistujien aikataulujen yhtensovittamiseksi. Pohjakysymykset esitettiin osallistujille samanaikaisesti ja he saivat vastata vapaamuotoisesti. Osallistujien vastausten yksityiskohtaisuus vaihteli esimerkiksi psykiatriatulkkauksen kokemuksen mukaan. Haastatteluja oli yhteensä kolme kappaletta. Haastattelut toteutettiin Zoom-sovelluksen kautta ja videoitiin aineiston tallentamiseksi.

4.2 Aineiston analyysi

Haastattelut onnistuivat oletetusti ja niistä saatu aineisto oli yllätykseksemme alkuperäistä mielikuvaa suurempi. Aineiston luotettavuuden kannalta haastatteluun suostuneiden tulkkien määrä jäi mielestämme kuitenkin pieneksi. Suurempi osallistujamäärä olisi mahdollisesti lisännyt saatujen viittomavarianttien määrää sekä alueellisten vaihteluiden näkyvyys kasvanut. Aineiston määrään vaikuttavana tekijänä oli haastateltavien alan termistön osaamisen lisäksi myös heidän kokemuksensa kentällä. Vaikkei psykiatrisista tulkkauksista ollut välttämättä kokemusta, heillä oli kuitenkin esimerkiksi hyvän kielitaidon ansiosta hyvä yleistuntemus viittomista. Osa haastatteluun osallistuvista ilmaisi, ettei etukäteen selvittänyt alan viittomia haastattelua varten voidakseen ilmaista paremmin aitoa viittomiston tuntemistaan. Onneksi näin, sillä emme ennakoineet vaihtoehtoa, jossa osallistujat olisivat kokeneet haastattelutilanteen “tentiksi” ja harjoitelleet viittomia muuttaakseen vaikutelmaa omasta osaamisestaan. Koska keräsimme aineistoa muutamasta haastavammasta psykiatrisen alan käsitteestä, ilmoitimme haastattelun alussa, että mikäli jokin suomenkielinen termi on epäselvä, voimme tarjota siihen suomenkielisen määritelmän, mutta vain pyydettyä. Näin pyrimme minimoimaan käsitteestä syntyvien mielikuvien vaikutusta viittomiin, joita osallistujat eivät muuten käyttäisi. Joissakin autenttisissa tulkkauksitilanteissa tulkillla on mahdollisuus pyytää termin tai käsitteen tarkennusta, mutta ei aina.

Haastatteluista saatu aineisto käsiteltiin järjestelmällisesti haastattelu kerrallaan. Näin mahdollinen tarkastaminen viittoman käsimuodosta tai huuliosta helpottui, kun viittomavarianttien alkuperä oli mahdollista merkitä helposti. Moni haastateltava viitto viittomavastineita myös tapaillen, ilman, että viitto varsinaisesti mitään kokonaista viittomaa. Tällaiset selvästi osittain viitotut viittomat oli yksinkertaisinta jättää pois aineistosta, varsinkin kun tulkit usein myös toistivat ja sanallisesti vahvistivat viittomat, joita varmasti käyttäisivät. Epävarmoiksi viittomiksi luokittelimme myös sellaisen aineiston, jossa haastateltavan elekieli ja ilmeet selvästi kertovat viittoman tai esimerkiksi käsimuodon arvaamisesta. Käsialaerot huomiomme aineistossa ottamalla mukaan kaikki käsimuotovariaatiot ohjausryhmän käsiteltäväksi. Emme halunneet karsia viittomia, mikäli kyseessä oli esimerkiksi alueellisesta vaihtelusta johtuva variantti.

Esimerkkinä käsialaerosta, jossa emme varmuudella voineet erotella varsinaista käsialaeroa ja viittomavirhettä toisistaan oli aineistossa haastateltavan viittoma KÄYTÖSHÄIRIÖ, jonka haastateltava viitto sormet 90 asteen kulmassa, eikä suorilla käsillä. Tämä viitottiin haastateltavan viittomisen mukaisesti. Viittomisen kopiointi aineistosta oli työläs prosessi, joka vaati

paljon huolellisuutta ja yleisin syy viittomien toisintoihin tehty korjaus oli viittomien toistojen määrä. Aineiston käsittely kuitenkin onnistui toivotulla tavalla ja helpotti myös tulevien ohjausryhmien sekä SignWikissä julkaistavien videoiden tekoprosessia. Viittomien toisintamisella haastatteluun osallistuneiden tulkkien anonymiteetti säilyi eikä esimerkiksi kummallisten tai väärin viittomien käyttö yhdistyisi yksittäiseen henkilöön. Mielestämme oli tärkeää osoittaa solidaarisuutta tulevaa ammattikuntaamme kohtaan.

Käsittelimme aineiston ja poimimme viittomat, jokainen viittomavariantti oman suomenkielisen vastineensa mukaan. Samalla haastatteluista saatu aineisto, erilaiset osallistujien käyttämät viittomavaihtoehdot ja variantit, kuvattiin parempilaatuisiksi sekä editoitiin käyttäen Applen Macbook –tietokoneen iMovie -videonmuokkausohjelmaa. iMoviella kuvatut videot kokosimme sekä järjestimme yhteen viittomien ja niiden viittomavarianttien mukaisiksi kokonaisuuksiksi. Ohjelmaa apuna käyttäen nimesimme tiedostot suomenkielisen termin mukaan ja jokainen viittomavaihtoehto numeroitiin termin merkitsemisen lisäksi. Näin muodostui helposti käsiteltävä aineisto, jossa jokaiseen analysoitavaan viittomaan oli mahdollista viitata **glossatussa**, eli nimikoidussa (Lappalainen & Mäntylä 2016) muistiossa termillä ja asianmukaisella numerolla, esimerkiksi Terapia 3. Siten aineistoon oli mahdollista merkitä viittomakohtaisesti ohjaustyöryhmän kommentit.

Toisinsimme pohja-aineiston viittomat niin, että ne oli mahdollista sisällyttää lisä-aineistoon, joka kerättiin haastatteluista. Sisällytimme pohja-aineiston tässä vaiheessa lisäaineistoon siten, että merkitsimme jokaisen pohja-aineiston viittoman numerolla 1. Näin ohjausryhmälle oli mahdollista saattaa tietoon mitkä viittomat saimme haastatteluista ja mikä viittoma kuului aiempaan sanastotyöhömme. Toisinsimme pohja-aineiston viittomat niin, että ne oli mahdollista sisällyttää lisä-aineistoon, joka kerättiin haastatteluista. Lisäaineistossa esiintyi myös muutaman termin kohdalla sama viittomavaihtoehto, joka lisättiin kokonaisaineistoon toisella numerolla. Haastattelusta saimme myös aineistoa tulkkien kommentteista pohja-aineistoomme liittyen, jonka litteroimme ja kokosimme ohjausryhmän kokouksia varten käsitekohtaisesti. Yhteensä viittomavaihtoehtoja luokiteltiin 225 kappaletta.

Aineiston glossaus luokittelun jälkeen onnistui yksinkertaisesti. Sanastotyössä yleisesti käytetään käsitejärjestelmiä, joiden avulla käsitteet voidaan luokitella esimerkiksi koostumussuhteen mukaan. Aineiston käsiteltävyyden kannalta oli kuitenkin hyödyllisempää käyttää pohja-aineistoon luotua termittäistä pohjaa haastattelusta saatujen viittomavarianttien luokitteluun. Merkitsimme jokaisen numeroidun viittomavariantin tekstitiedostoon, jotka

koostuivat parityötä selkeyttämään varsinaisten glossien lisäksi myös tarvittaessa viittomapai-
kasta, ei-manuaalisista elementeistä sekä huuliosta. Haastattelussa pyysimme osallistujia il-
maisemaan selvästi, mikäli heidän mielestään viittoman oleellisena osana on jokin huulio,
mutta aineistossa oli silti huulion suhteen laadullista vaihtelua. Huulion havaitsemista vaikeutti-
vat haastateltavien tapa puhua kysytystä käsitteestä tai sen määritelmästä samalla kun he viit-
toivat. Muutamassa tapauksessa he myös samanaikaisesti kommentoivat omaa tai haastattelu-
parin käsimuotoa tai liikettä. Osa haastateltavista myös viittoi ilman huuliota, haastattelupari
saman käsitteen huulion kanssa. Pyrimme sisällyttämään huulion viittomaan, mikäli joku
tulkeista selvästi käytti sitä viittoessaan. Lopulta vain muutama viittomavariantti toisinnettiin
ilman huuliota.

4.3 Asiantuntijoiden hyödyntäminen laadunvarmistuksessa

Aineiston analyysin ja luokittelun jälkeen organisoimme ohjausryhmän kokoukset. Kokousten
suunniteltuun pituuteen vaikutti aineistonkeruun haastattelujen pituus sekä viittomavaihtoehto-
jen määrä. Ensimmäiseen kokoukseen etukäteismateriaalina lähetimme käsiteltävien termien
suomenkielisten määritelmien lisäksi tiedotteen tutkimuksesta (Liite 6) sekä tutkittavan suos-
tumuslomakkeen (Liite 5), jonka osallistujat allekirjoittivat. Kutsuttaville lähetettiin myös
saatekirje, jossa kerroimme projektin toteutuksesta ja taustoista (Liite 8). Ensimmäisen ko-
kouksen järjestimme Zoom-pikaviestintäohjelmassa. Koska meillä ei ollut aiempaa kokemusta
asiantuntijaryhmän hyödyntämisestä aineiston tutkimisessa, ilmoitimme menetelmän kokeel-
lisesta luonteesta. Kokouksessa käsiteltävät viittomat viitoimme luokittelun mukaisessa jär-
jestyksessä, jota seurasi aineiston keräyshaastatteluun osallistuneiden tulkkien kommentit.
Kommenttien jälkeen työryhmä sai keskustella vapaasti termistä ennen seuraavaan siirtymistä.
Tämä menetelmä oli hidas sekä vaikea osallistujien mielestä, osan viittomista viitoimme
pyynnöstä uudelleen, mikäli viittomavarianttien määrä termistä oli suuri. Ensimmäinen kokous
oli kokonaisuudessaan haastava, mutta saimme paljon palautetta, jota hyödynnettiin seuraaviin
kokouksiin.

Toisen työryhmän kokouksen järjestimme Microsoft Teams -sovelluksessa, joka mahdollisti
psykiatrian alan asiantuntijan osallistumisen, sillä ensimmäisen kokousalustan käyttö ei ollut
hänen organisaatiossaan sallittua. Microsoft Teams ei kuitenkaan soveltunut yhtä hyvin tulka-
tun tai viittomakielisen kokouksen järjestämiseen meille sopivalla tavalla. Zoomissa tulk-

kauksen seuraamiseen hyödyllinen multipin-ominaisuus, jossa käyttäjällä on mahdollisuus kiinnittää toisten käyttäjien kuvaruutuja, ei ollut mahdollinen Microsoft Teamsissa. Microsoft Teamsin yhteys osalla asiantuntijoista toimi myös huonosti tai katkeili. Videoyhteyksien puuttuessa osa asiantuntijoista kommentoi käsiteltäviä viittomavaihtoehtoja myös chatiin, jota sovelluksen oma tallennusohjelma ei tallentanut meille hyödyllisellä tavalla. Kirjoitimme kuitenkin muistiinpanoja myös reaaliaikaisesti, jonka ansiosta suurin osa chatiin kirjoitetuista suosituksista säilyi käytettävässä muodossa. Ajankäytöllisten ongelmien vuoksi esitimme haastateltujen kommentteja muutamia, mikäli ne olivat oleellisia esimerkiksi kuvaamaan viittomavalintaa tai sen alkuperää, osa kommentteista jäi kuitenkin pois. Tästä syystä päätimme järjestää kolmannenkin kokouksen, joka onneksi sopi suurelle osaa asiantuntijoista.

Kolmannessa kokouksessa, jossa käsiteltäville viittomavaihtoehdoille oli enemmän aikaa, keskustelu oli antoisampaa ja aineistollemme hyödyllisempää. Kokousalustana toimi palautteesta johtuen Zoom, jossa keskustelu oli saavutettavampaa useammalle osallistujalle. Asiantuntijoiden toiveesta esitimme viittomat kokouksen aikana videolta, jolloin varianteista keskustelu oli palautteen mukaan myös luontevampaa. Sopiva käsittelyvauhti viimeisen kokouksen mukaan oli noin 20 viittomavarianttia tuntia kohden. Tämän käsittelyvauhdin mukaan olisimme hyötyneet enemmän pitkäaikaisesta, säännöllisesti kokoontuvasta työryhmästä, jossa viittomavaihtoehtoja olisi käsitelty vapaamuotoisemmin keskustelemalla. Mukana olleille asiantuntijoille tämä ei kuitenkaan olisi uskoaksemme ollut mahdollista. Asiantuntijoille lähetimme kahteen viimeiseen kokoukseen viittomavaihtoehdot etukäteen videomateriaalina, johon heillä oli mahdollisuus tutustua etukäteen. Tallensimme ohjausryhmien kokoukset kommenttien sekä suositusten tarkistusta varten. Tallennuksista tehdyistä muistiinpanoista sekä glossatusta aineistosta muodostui kirjoitettu analyysi siitä, millaiset viittomavaihtoehdot sopivat lopulliseen tuotokseen sekä kuvaus syistä sopimattomien viittomien karsinnalle.

5 AINEISTON SEKÄ SANASTON ESITTELY

5.1 Aineiston esittely

Luokiteltu aineisto analysoitiin asiantuntijakommenttien lisäämiseksi. Kokoustallenteilta saadun materiaalin mukaan uusia viittomavastineita termeille asiantuntijoilta tuli melko vähän, kolme kappaletta ja yhteensä asiantuntijoiden hyväksymiä viittomavastineita käsitteille oli 95 kappaletta. Luokiteltu aineisto yhdisteltiin viiteen eri kategoriaan, leksikalisoituneisiin, eli kiinteisiin, variaatioita sisältäviin/tilannesidonnaisiin, termiltään vaikeisiin, täysin sopimattomiin sekä termeihin, joille asiantuntija ehdotti uutta viittomavastinetta. Alla esimerkkejä kategorioissa esiintyvistä viittomista, niiden merkintätavoista, videolinkki sekä asiantuntijoiden kommentit. Viittomavaihtoehtojen loppuun olemme kirjoittaneet, mitä viittomia asiantuntijat suosittivat ja millä perusteella pois jätetyt viittomat karsiutuivat.

Variaatiota, tilannesidonnaisia viittomavariantteja

Temperamentti

1 PERSONA (eteen)

temperamentti

<https://youtu.be/hwyQXYIUnX8>

Neutraali ja toimiva viittomavaihtoehto.

2 PERSONA (itseän)

temperamentti

<https://youtu.be/yb2IEtU-zA4>

Neutraali ja toimiva viittomavaihtoehto.

3 sormella(suora)-ranteeseen

temperamentti

<https://youtu.be/p2i2D9MfmX8>

”Millainen syke on”, vanha viittoma temperamentille.

4 TOIMINTAxx

temperamentti

<https://youtu.be/ksibfjsntr8>

Toimii, viitottava ilman toistoa ja ”neutraalisti”.

5 TOTTELEMATTOMUUS

temperamentti

<https://youtu.be/dST6xIvKqFk>

Ei toimi, tarkoittaa muuta käsitettä.

6 sormella (koukku) -ranteeseen

temperamentti

<https://youtu.be/2IjmvwOxfVM>

Viittaa kuumaverisyyteen ja luonteenpiirteeseen, vanha viittoma. Variantin numero 3 allomorfi, ero etusormen asennossa.

Sopivat viittomavaihtoehdot temperamentille ovat 1, 2, 3 ja 4. Viittomavaihtoehdoista asiantuntijat suosittivat varianttien 5 ja 6 poistoa. Vaihtoehto 5 tarkoittaa tottelemattomuutta, eikä siten sovi temperamentin viittomaksi. Vaihtoehto 6 on vaihtoehdon 3 **allomorfi**. Allomorfilla tarkoitetaan toisen morfeemin kanssa merkitykseltään identtistä morfeemia, joka kirjoitetaan eri tavalla (Suomisanakirja 2021). Vaikka ero on vain sormen asennossa, asiantuntijat toivovat sen jättämistä pois. Vaihtoehdossa 4 oli alun perin toistoa, joka suositeltiin jätettäväksi pois. Tämä toistojen määrän korjaus sekä kehon tai kasvojen liikkeiden vähentäminen oli yleinen kommentti, jonka mukaan viittomia siistittiin tai karsittiin sanakirjasta.

Uusi viittomavariantti

Narsisti

1 MINÄxx (koukkukäsimuoto molemmat kädet)

narsisti

<https://youtu.be/ePzyRM7WZB4>

Sopiva viittoma. Huomio, tarkoittaa myös egoa.

2 ITSE KOROSTAA

narsisti

https://youtu.be/mVPAVC__J_s

Sopiva viittomavaihtoehto.

3 MINÄxx (koukkukäsimuoto molemmat kädet)

narsisti

<https://youtu.be/I3eNxXc4gFE>

Sopiva viittomavaihtoehto.

4 peukalot-itseenpäinxx

narsisti

<https://youtu.be/81pgbBJ79F4>

Ei kommenttia tästä viittomavaihtoehdosta.

5 NARSISTI (1/3. viittomavaihtoehto) SAIRAUS

narsisti

<https://youtu.be/FF9yTreDMmU>

Ehdotus asiantuntijalta, hyvä yhdistelmä. Yhdistelmäviittomissa korkeintaan 3 viittomaa.

Sopivat viittomavaihtoehdot ovat 1, 2 ja 5. Viittomavaihtoehdoista 2 asiantuntijat kommentoivat, että viittomasta olisi hyvä tehdä myös toinen versio, jossa siihen lisättäisiin myös viittoma

SAIRAUS. Vaihtoehdoksi ensimmäiselle viittomalle tässä uudessa yhdysviittomassa ehdotettiin myös viittomavaihtoehtoa 1, mutta 3. vaihtoehdon viittoma oli yleisen mielipiteen mukaan selkeämpi. Viittomavaihtoehto 1 tarkoittaa myös käsitettä ego, jolloin sairaus –viittoman lisäys olisi ollut mahdollisesti harhaanjohtava. Vaihtoehdosta 4 ei asiantuntijoilla ollut mitään kommentoitavaa. Vastaavia tilanteita, joissa emme saaneet suositusta, oli muutama. Näissä tilanteissa teimme ratkaisun jättää viittoma pois sanakirjaan lisättävistä varianteista, mikäli kyseisen käsitteen varianteista oli muuten selkeät suositukset, kuten tässä tapauksessa.

Lisäksi asiantuntijat kommentoivat viittomien tavutusta, yhdysviittomien pituutta, mahdollista negatiivista **konnotaatiota**, eli oheismerkitystä (Tieteen termipankki 2021g) sekä esimerkiksi ymmärrettävyyttä maahanmuuttajakuurojen parissa. Monen viittoman ongelmaksi osoittautui niiden suomen kielen mukaisuus, kuten termin pakko-oire kohdalla. Viittomavastineelle PAKKO-OIRE käänöslainana on selkeä käyttötarve, mutta sellaisenaan se ei kuvaa käsitettä lainkaan, vaan tarvitsee lisäselitystä. Verbejä sisältävät viittomat sisältävät enemmän informaatiota henkilölle, jolla ei ole suomen kielen taitoa. Pakko-oireelle aineistosta löytyi paljon oireistokirjoja kuvaavia viittomia, joka lisäsi yläkäsitteen tarvetta. Mielenkiintoisena viittomavastineen vaihtoehtona aineistosta löytyi viittoma, jonka asiantuntija kommentoi tarkoittavan nuorten käyttämää ”olla hulluna johonkin”-ilmaisua nimenomaan positiivisessa merkityksessä, eikä se siten toimi vastineena pakko-oireelle. Temperamentti-käsitteen ensimmäisen viittomavaihtoehdon polyseemisuutta käsiteltiin kokouksessa ja siitä mainittiin myös teoriapohjaa kirjoittaessa esiin noussut monimerkityksellisyys. Viittoman merkitykseen vaikuttava huulio selkeyttää lauseyhteyden lisäksi viittomalla tarkoitettavaa käsitettä. Viittomavaihtoehtoja tarkasteltaessa aikaa vievin osuus oli käsialavaihteluiden lisäksi juuri tällaiset esimerkin mukaiset polyseemisuudet sekä viittomien taivuttamiseen liittyvät huomiot.

5.2 Suomenkieliset määritelmät sekä määritelmien ulkoasu

Aiemman sanastotyömme käsitteiden suomenkieliset määritelmät olivat valmiita ja niiden alkuperäisestä laadunvarmistuksesta vastasi psykologi. Mielestämme kuitenkin laajempi laadunvarmistus oli tarpeellista myös sanastotyön suomenkieliselle osuudelle. Ohjausryhmään osallistunut psykiatrian alan asiantuntija tarjosi yhteistyömahdollisuutta myös tähän osuuteen. Suomenkielinen määritelmälista korjaus- ja muutossuosituksineen käsiteltiin uudestaan ja merkittiin lähteineen uudelleen. Tämä määritelmälista siirrettiin myös SignWikiin tukemaan viit-

tomien käyttöä. Määritelmien lopullinen ulkoasu muotoutui termityön konventioiden mukaiseksi. Alla esimerkkinä määritelmien muodot niistä termeistä, joiden viittomavastineet on esitelty edellisessä luvussa ja jotka ohjausryhmä hyväksyi lopulliseen sanastoon:

Narsisti

yksilö, joka sairastaa narsistista persoonallisuushäiriötä, jossa ominaista ovat ylikorostuneet suuruuskuvitelmat itsestään, voimakas ihailun kohteena olemisen tarve ja empatian vähäisyys

(Narsismi.info 2021)

Temperamentti

joukko yksilön synnynnäisiä tunnevalmiuksia, taipumuksia ja toimintatapoja

(Nyyti ry 2021)

5.3 Sanastotyön siirto SignWikiin

Käsitteiden määritelmien muodostamisen sekä viittomavaihtoehtojen luokittelun ja analyysin jälkeen viitoimme viittomavaihtoehdot uudelleen. Uudelleen viittomisessa suoritimme samalla viimeisen laaduntarkistuksen, jossa varmistettiin glossien, termien ja videoiden numerointien vastaavuus. Lähetimme viimeistellyt videot SignWikin koordinaattorille, joka tuotti viimeiset videot sanakirjaan. Näin SignWikiin julkaistava materiaali on äidinkieleltään viittomakielisen viittojan käsialaa sekä vastaa SignWikin laatustandardeja. Pyrimme viittomaan videot saavuttavasti ja ammatillisesti koulutustamme hyödyntäen. Alla esimerkkejä videoiden laadusta sekä videoissa näkyvästä luokittelusta viitottuihin viittomavaihtoehtoihin sidottuna. Mikäli termille oli laadunvarmistuksen jälkeen vain yksi viittomavaihtoehto, numeroa ei käytetty termin jälkeen. Jokaisella videolla esiintyy sama henkilö laadun tasaisuuden varmistamiseksi.

Kuva 1. Termin defenssi toinen viittomavariantti. (Kuva: Anni Putkisaari 2021)

Defenssi 2 loppuosan viittoma (Kuva 1) on TEKNIikka/SUUNNITELLA kun taas defenssi 1 viittomavaihtoehdon viittoman toinen osa on TAPA. Viittomien videokuvaus suunniteltiin selkeyden ylläpitämiseksi kiinnittämällä huomiota sopivaan tummaan vaatetukseen ja hyvään valkoiseen taustaan. Erityisesti huomiota kiinnitimme viittomien oikeiden käsimuotojen selkeään näkyvyyteen, sillä moni viittoma erosi vain käsimuodoltaan tai orientaatioltaan.

Kuva 2. Termin temperamentti ensimmäinen viittomavariantti. (Kuva: Anni Putkisaari 2021)

Termin temperamentti ensimmäinen viittomavariantti on termin perusmuoto, joka voidaan tuottaa niin yksikössä kuin monikossa. Koska viittomavaihtoehtoja sanastoon valikoitui yhteensä neljä, on termin viittomien videoihin lisätty viittomavarianttia vastaava numero (Kuva 2). Temperamentin ensimmäisen viittomavariantin kohdalla videon kuvakaappauksessa on

nähtävissä huomaamamme ongelma, jossa viittojan vastakkaiset kädet eivät ole toisiinsa nähden täsmälleen samalla linjalla viittoman aikana (Kuva 2). Tämä laadullisen eron huomaa myös, kun vertaa SignWikin koordinaattorin tuottamaa viittomaa, joka julkaistiin SignWikissä.

Kuva 3. Kognitiotieteen viittoma. (Kuva: Anni Putkisaari 2021)

Termille kognitiotiede suositeltiin vain yhtä viittomavaihtoehtoa aineistostamme, joten sen tekstissä ei käytetty numeroa. Pään alueelle sijoittuvien viittomien käsimuodon sekä orientaation laadukasta kuvausta vaikeutti viittojan paksut avoinna olevat hiukset (Kuva 3). Viittoman selkeyteen emme osanneet vaikuttaa, ja käsimuotojen selkeydessä videoissamme on havaittavissa vaihtelua (Vrt. Kuva1 ja Kuva3). Myös viittoma ALITAJUNTA oli vaikea videoida selkeästi viittojan paksujen avonaisten hiusten takia. Lisäksi kyseisen viittoman sijainti on pään takaosassa. Tästä syystä käsimuoto ei ole niin helposti nähtävillä ja sen tuottaminen videolle vaati muutaman kokeilun. Koordinaattori, joka kuvasi lopulliset viittomat SignWikiin, osallistui ohjausryhmän kokouksiin, joten hän oli käynyt viittomaan liittyvää keskustelua sen viittomapaikasta. Tämä edesauttoi muun muassa tämän viittoman laadun varmistuksessa.

Temperamenti

Explanation

joukko yksilön synnynnäisiä tunnevalmiuksia, taipumuksia ja toimintatapoja (<https://www.nyyti.fi/opiskelijoille/opi-elamantaitoa/tunne-itsesi/ymmarra-omaa-temperamenttiasi/>)

Voit lisätä esimerkkejä tämän viittoman käytöstä.

Examples of usages for **Temperamenti**

Alternative Sign for Temperamenti

Kuva 4. SignWikin näkymä termissä temperamenti (SignWiki 2021b)

SignWikissä suomenkielinen määritelmä näkyy hyvin viittoman sivulla, mutta viittomavarianttien sijoittelu ei aina toiminut toivomallamme tavalla, sillä ne eivät mahdu samaan ruutunäkymään. Viittoman temperamenti viittomavariantit 1 ja 2 näkyvät selvästi, mutta variantit 3 ja 4 jäävät pois näkymästä. Ellei käyttäjä huomaa sivunäkymän jatkuvan alemmas, voivat muut viittomavariantit jäädä huomaamatta. (Kuva 4.) Viittomissa, joilla on vain yksi viittomavariantti, kuten kognitiotiede (Kuva 3) tätä ongelmaa ei esiintynyt. Viittomamme videot ovat mielestämme hyvälaatuisia ja niin vaatteet, taustat kuin viittomien selkeästi tuotetut käsimuodot ovat toimivia. Jälkeenpäin huomasimme, että meidän kuviemme laadun kannalta olisi ollut parempi, jos meidän viittomissamme videoissa viittojan hiukset olisi sidottu kiinni mustalla huivilla. Silloin käsimuodot olisivat näkyneet myös pään alueella selkeämmin valkeaa taustaa vasten.

6 POHDINTA

Opinnäytetyömme tavoitteena oli tuottaa kaksikielinen termilista alan käsitteistöstä sekä suorittaa viittomille asiantuntijayhteistyössä laadunvarmistus, jota analysoimme prosessin ajan. Pohja-aineiston vaikutus opinnäytetyöhömmme oli yllättävän suuri siinä, millaista palautetta saimme haastatteluun osallistuneilta tulkeilta sekä asiantuntijoilta. Tutkimuskysymykset, jotka on lueteltu opinnäytetyön johdannossa, ovat:

1. Onko aiemman sanastotyömme viittomat toimivia ja tunnettuja tulkkien keskuudessa?
2. Millaisia viittomavariantteja aiemman sanastotyömme termeistä on käytössä?
3. Ovatko sanastomme viittomat käytettäviä?

Alkuoletuksemme oli kerätä terapiassa käytettäviä viittomia ja siten lisätä tasa-arvoisuutta tulkatuissa terapiatilanteissa, mutta aineiston kertyessä ja sitä käsitellessämme huomasimme, kuinka valitut termit eivät vastanneet tähän tarpeeseen. Valittuja termejä käytetään enemmän psykiatrian koulutuksessa, ja tästä saimme huomioita niin haastateltavilta tulkeilta, kuin ohjaustyöryhmän jäseniltä. Kuitenkin kaikesta psykiatrian alan termityöstä on alalla hyötyä sekä tulkeille, viittomakielisille että opiskelijoille. Tulkit sekä tulkkausalan opiskelijat hyötyvät saavutettavasta sanastosta varsinkin silloin, kun heillä ei ole suurten yritysten sisäisiä sanastoja käytettävissään. Sanaston hallinta on oleellinen osa onnistunutta tulkkausta riippumatta ympäristöstä, jossa tulkkaus tapahtuu. Haposen (2016) opinnäytetyössä mainittu käsitteiden ja viittomavastaineiden hallinta varsinkin psykiatrisessa ympäristössä on tärkeää. Tietoperustassa esittelemistämme käsitteistä määritelmä ja sen muodostaminen olivat kehittämistyöllemme hyödyllisimmät sisäistäviä. Psykiatrian alan asiantuntijan kanssa tehty yhteistyö takasi toimivien määritelmien luonnin. Sanastotyön teorian opiskelu myös edesauttoi kehittämistyön suunnittelussa.

Haastatteluun osallistuneille tulkeille pohja-aineiston viittomat olivat pääsääntöisesti tuttuja, muutama viittoma herätti hämmästyä alkuperän tai käytettävyyden suhteen. Ohjausryhmän asiantuntijoiden näkemykset näistä viittomista olivat tulkkien kanssa samat ja viittomavaihtoehdot poistettiin suositusten mukaisesti. Pohja-aineiston viittomien lisäksi uusia viittomavariantteja haastatteluista kertyi 177 kappaletta, mielestämme hyvä määrä. Lopulliseen, SignWikiin siirrettyjen 95 viittomaan verrattuna lukumäärästä voi huomata myös, että

asiantuntijoiden suositukset viittomien käytettävyydestä olivat tarpeellisia. SignWikiin on mahdollista tulevaisuudessa, esimerkiksi sen blogiin, kerätä tietoa SignWikiin siirretyistä viittomista. Viittomat, joita kokosimme ja julkaisimme, kartuttavat SignWikiä. Opinnäytetyön tilaajien palautteen mukaan tavoitteemme oli kunnianhimoinen ja tiukalla aikataululla toteutettu kehittämistyö, jonka saimme toteutettua sovituissa aikataulussa siinä laajuudessa ja laadussa, johon pyrimme.

Ohjausryhmän panos opinnäytetyömme lopulliseen tuotokseen oli merkittävä. Viittomakielen lautakunnan suositus moniammatillisesta yhteistyöstä eri viittomakielialan asiantuntijaorganisaatioiden välillä toteutui mielestämme tässä opinnäytetyössä ja toivomme, että tämä menetelmä toteutuu myös myöhemmissä ammattikorkeakouluissa tehtävissä sanastotöissä. Laadunvarmistuksen toimintamalli toteutui erilaisten yritysten ja erehdyksienkin kautta ja oli hyödyllinen työkalu aineistomme tutkimiseen. Pyrimme hyödyntämään kokouksista saatua palautetta reaaliaikaisesti kokousten parantamiseksi ja mielestämme viimeinen kokous oli kaikille antoisa. Viimeisen kokouksesta saadun palautteen mukaan olisi ollut kannattavaa pyrkiä pilotoimaan myös ohjausryhmän kokoukset ainakin ajankäytöllisesti vapaaehtoisten avulla. Myös mikäli ohjausryhmä olisi kokoontunut samassa tilassa, spontaani keskustelu olisi ollut osallistujille helpompaa. Ajanhallinta sekä teknologian säätäminen aiheutti turhautumista meissä kokousten vetäjissä, joka mahdollisesti heijastui myös kokouksiin. Toisaalta paikan päällä järjestettyinä kokouksiin ei todennäköisesti olisi osallistunut yhtä suuri määrä asiantuntijoita. Tulkkien haastatteluissa tätä ongelmaa ei ollut, joka voi johtua myös siitä, että haastattelut olivat parihaastatteluja. Tästä pilotoinnista muodostunut pohja yhteistyölle opinnäytetyössä vastasi odotuksiamme ja tuki ennako-oletuksiamme siitä, millaista asiantuntijuuden hyödyntäminen projektityössä voi olla.

Kuitenkin haluamme huomauttaa, että tämän kehittämistyön tekeminen osoitti meille, että psykiatrisen alan viittomakielen sanastotyötä tulisi tehdä paljon suuremmalla työmäärällä. Opinnäytetyöhön käytettävät resurssit edes kahdella henkilöllä ovat riittämättömät tätä projektia suurempaan sanastotyöhön. Esimerkiksi Kulttuuripsykiatrian poliklinikan antaman palautteen mukaan alalla tarvittava sanasto vaatisi enemmän työtä ja mahdollisesti yliopistotasoisesta tutkimuksesta tai vastaavasti siihen tulisi palkata työntekijä toteuttamaan tarpeellinen sanasto suuremmalla tuntityömäärällä.

Haastatteluun osallistuneiden viittomakielentulkkien toiveet alan suhteen ovat pääasiallisesti julkista, selkeästi saatavilla olevaa viittomistoa, ja he välittivät myös meille listan termeistä,

joiden viittomia he toivovat saataville. Tämä lista toimii hyvin pohjana vastaavaa sanastotyötä opinnäytetyöksi suunnittelevalle. Listan olemme lisänneet tämän opinnäytetyön liitteisiin. (Liite 5.)

LÄHTEET

- Christensen, Emmi 2013. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyvää viittomistoa. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Tulkki (AMK). Opinnäytetyö. Viitattu 9.5.2021. <https://core.ac.uk/download/pdf/38098553.pdf>, 30.
- Crump, Charlene 2012. Mental Health Interpreting: Training, Standards, and Certification. Teoksessa Laurie Swabey & Karen Malcolm (toim.) *In Our Hands. Educating Healthcare Interpreters*. Washington, D.C: Gallaudet University Press, 54–76.
- Haponen, Katja 2016. Viittomakielen tulkkaus psykoterapiassa: Psykoterapeuttien ajatuksia ja kokemuksia. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus, tulkki (AMK). Opinnäytetyö. Viitattu 2.4.2021. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201605035934>
- Inkinen, Maria 2000. Kuurojen päihdepalveluiden kehittäminen: Selvitys kuurojen päihdeongelmista ja palvelutarpeista. A-klinikkasäätiön monistesarja nro 24. Viitattu 6.5.2021. http://www.ecredo.fi/vapa/data/liitteet/inkinenm_2000_kuurojen_paihdepalvelujen_kehittaminen_-_selvitys_kuurojen_paihdeongelmista_ja_palvelutarpeista.pdf
- Jantunen, Tommi 2003. Johdatus suomalaisen viittomakielen rakenteeseen. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab
- Jokinen, Markku 2000. Kuurojen oma maailma – kuurous kielenä ja kulttuurina. Teoksessa: Anja Malm (toim.) *Viittomakieliset Suomessa*. Finn Lectura, 79–101.
- Karlsson, Fred 2008. Yleinen kielitiede. Viides painos. (E-kirja). Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 213. Viitattu 9.5.2021
- Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone Oy 2020. Käsitejärjestelmä – Kielitoimiston sanakirja. Viitattu 9.5.2021. <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/käsitejärjestelmä>
- Kotimaisten kielten keskus n.d. Termit. Viitattu 9.5.2021. https://www.kotus.fi/ohjeet/saadoksielen_ohjeita/termit
- Kotimaisten kielten keskus 2021. Suomen viittomakielten verkkosanakirjat. Viitattu 11.4.2021. https://www.kotus.fi/sanakirjat/muut_sanakirjat/suomen_viittomakielten_verkkosanakirjat
- Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen suomalaisen viittomakielen lautakunta 1999. 9. kokouksen pöytäkirja. 22.5.1999. Viitattu 9.5.2021. <https://www.kotus.fi/files/504/kokous09-220599.pdf>
- Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen suomalaisen viittomakielen lautakunta 2006. 32. kokouksen pöytäkirja. 30.11.2006. Viitattu 9.5.2021. https://www.kotus.fi/files/1234/Kokous_32-301106.pdf
- Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen suomalaisen viittomakielen lautakunta 2008. 36. kokouksen pöytäkirja. 23.10.2008. Viitattu 9.5.2021. https://www.kotus.fi/files/1239/Kokous_36-231008.pdf

- Kuohukivi, Maria 2019. Eläimet viittoen – Eläinviittomiston täydennystä SignWikiin. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Tulkki (AMK), viittomakieli ja tulkkaus. Opinnäytetyö. Viitattu 9.5.2021. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201905027182>
- Kuurojen Liitto 2021a. Viittomakieliset. Viitattu 2.4.2021. <https://kuurojenliitto.fi/viittomakieliset/>
- Kuurojen Liitto 2021b. Tietoa. Viitattu 2.4.2021. <https://kuurojenliitto.fi/tietoa/>
- Kuurojen Liitto 2021c. Liiton visio ja missio. Viitattu 2.4.2021. <https://kuurojenliitto.fi/liiton-visio-ja-missio/>
- Kuurojen Liitto 2021d. Sanakirjatyo. Viitattu 2.4.2021. <https://kuurojenliitto.fi/sanakirjatyo/>
- Kuurojen Liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010. Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 158. Viitattu 2.4.2021. https://kaino.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk15/Viittomakielten_kielipoliittinen_ohjelma.pdf
- Kuurojen liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2021. Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 158, 63. Viitattu 9.5.2021. https://kaino.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk15/Viittomakielten_kielipoliittinen_ohjelma.pdf
- Kuurojen Liitto ry & Kuurojen Palvelusäätiö 2012. Mielenterveys- ja päihdestrategia. Viitattu 5.4.2021. <https://docplayer.fi/18207161-Mielenterveys-%20ja-paihdestrategia-2012.html>
- Kuurojen museo n.d. Kieli kuvissa – kuvia viittomakielen sanakirjoista. Luku 3. Viitattu 9.5.2021. http://www.tkm.fi/kuurojenmuseo/kiku/kiku_3_fi.htm
- Lappalainen Niina ja Mäntylä Päivi 2016. Kurkistus korpuksiin ja kieltoilmauksiin. Tutustumispaketti korpusten hyödyntämiseen viittomakieli äidinkielenä -opetuksessa. Helsinki: Kuurojen Liitto ry, 10
- Lappi, Päivi 2006. Toimittajan alkusanat. Teoksessa Päivi Lappi (toim.) Elän silmillä - näkökulmia viittomakielisiin mielenterveyspalveluihin. Kuurojen Liitto ry:n julkaisuja 48.
- Leino, Pirjo & Pihavainio, Raija. 2003. Viittomakielinen perheterapiaprojekti 2000-2002 Ripa Loppuraportti. Helsinki: Kuurojen Liitto ry.
- Lindfors, Olavi 2006. Psykoterapian tarve ja hoitomahdollisuudet. Teoksessa Päivi Lappi (toim.) Elän silmillä - näkökulmia viittomakielisiin mielenterveyspalveluihin. Kuurojen Liitto ry:n julkaisuja 48, 4–9.
- Luukkainen, Minna 2008. Viitotut Elämät. Kuurojen nuorten aikuisten kokemuksia viittomakielisestä elämästä Suomessa. Helsingin yliopisto. Väitöskirja. Viitattu 4.5.2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-4544-8>
- Matikainen, Erno 2020. Mielenterveyden viittomistoa : Suomalaisen viittomakielen sanastotyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Tulkki (AMK), viittomakieli ja tulkkaus. Opinnäytetyö. Viitattu 9.5.2021. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202005046896>

- Mielenterveystalo 2021. Psykoterapia. Viitattu 1.4.2021.
<https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/Tietopankki/Hoitomuotoja/Pages/Psykoterapia.aspx>
- Narsismi.info 2021. Mistä narsistin tunnistaa? Viitattu 10.5.2021. <https://narsismi.info/mista-narsistin-tunnistaa/>
- Nuopponen, Anita 1999. Mihin terminologian teoriaa ja menetelmä voidaan hyödyntää. Teoksessa Kuhmonen (toim.) Toimikunnista termitalkoisiin. Helsinki: Tekniikan Sanastokeskus, 2 Viitattu 9.5.2021.
http://lipas.uwasa.fi/~atn/papers/artikkelit/LinkedDocuments/Nuopponen_Menetelma_TS_K99.pdf
- Nyyti ry 2021. Temperamentti vaikuttaa siihen miten reagoit. Viitattu 10.5.2021.
<https://www.nyyti.fi/opiskelijoille/opi-elamantaitoa/tunne-itsesi/ymmarra-omaa-temperamenttiasi/>
- Oikeusministeriö 2021. Viittomakielet. Viitattu 2.4.2021.
<https://oikeusministerio.fi/viittomakielet>
- Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti Jarmo 2015. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy, 37, 41, 110.
- Pasanen, Päivi 2015. Terminologinen käsiteanalyysi asiatekstin kääntäjän työvälineenä. Teoksessa Sirkku Aaltonen, Nestori Siponkoski & Kristiina Abdallah (toim.) Käännetyt maailmat. Johdatus käänösviestintään. Tallinna: Gaudeamus Oy, 110-122.
- Peräsaari, Anna & Irmasto, Netta 2020. Viittomista parketilla ja kaukalossa: näkökulmana koripallo ja ringette. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Tulkki (AMK). Opinnäytetyö. Viitattu 9.5.2021. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202005057256>
- Pitkänen-Heikkilä, Kaarina 2018. Mitä on termityö? Tieteen termipankki. Viitattu 9.5.2021.
<https://www2.helsinki.fi/fi/unitube/video/f534a4d5-ff9e-41f6-9ee2-523d2f29eeb0>
- Puumalainen, Sonja & Virta, Matleena 2017. Tulkkauspalvelut mielenterveyspalveluissa: Kuurojen, huonokuuloisten, kuuroutuneiden ja sisäkorvaistutetta käyttävien henkilöiden kokemuksia. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus, tulkki (AMK). Opinnäytetyö. Viitattu 7.4.2021. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201705026006>
- RajatOn 2015. Tutkijan ABC. Viitattu 9.5.2021.
<https://rajatontatiedekasvatusta.wordpress.com/tutkijan-abc/>
- Robyn K. Dean, Robert G Pollard, Jr., & Mark Alan English 2004. Observation-Supervision in Mental Health Interpreter Training. Teoksessa Elisa M. Maroney (toim.) Proceedings of the 15th National Convention. Conference of Interpreter Trainers. CIT: Still shining after 25 years. Washington, D.C: Conference of Interpreter Trainers, 55–75. Viitattu 8.5.2021.
https://www.researchgate.net/profile/Laurie-Shaffer-2/publication/242275002_Peer_Mentoring_What_is_THAT/links/551c48c80cf20d5fbde50ab5/Peer-Mentoring-What-is-THAT.pdf#page=62
- Sanastokeskus TSK ry 2021a. Mitä terminologinen sanastotyö on ja mihin sitä tarvitaan? Viitattu 9.5.2021. http://www.tsk.fi/tsk/fi/sanastoty%C3%B6_-_mit%C3%A4%2C_miksi_ja_kenelle%3F-8.html

- Sanastokeskus TSK ry 2021b. Sanastotyön tai ontologiatyön suunnittelu. Viitattu http://www.tsk.fi/tsk/fi/sanastoty%C3%B6n_tai_ontologiaty%C3%B6n_suunnittelu-13.html
- Sanastokeskus TSK ry 2021c. Käsitä käsitteet, tartu termiin – perehdytys sanastotyön perusteisiin. Viitattu 08.04.2021. http://www.tsk.fi/tiedostot/kurssit/perehdytys_sanastotyohon.pdf
- Sanastokeskus TSK ry 2021d. Sanastotyön ja ontologiatyön menetelmät. Viitattu 10.5.2021. http://www.tsk.fi/tsk/fi/sanastoty%C3%B6n_ja_ontologiaty%C3%B6n_menetelm%C3%A4t-9.html
- Sanastokeskus TSK ry 2006. Terminologian sanasto. (E-kirja). Helsinki: Nordterm, 16, 27.
- Sanoista käsin. n.d. Etusivu. Viitattu 9.5.2021. <https://sanoistakasin.fi/>
- Savolainen, Leena 2021. Henkilökohtainen tiedonanto. Sähköposti. 10.5.2021.
- SignWiki 2021a. Tietoa SignWikistä. Viitattu 6.4.2021 <https://finsl.signwiki.org/index.php?title=SignWiki:About&oldid=16398>
- SignWiki 2021b. Temperamentti. Viitattu 13.5.2021. <https://finsl.signwiki.org/index.php/Temperamentti>
- Straub, E. G. 2019. Interpreting for the Deaf in a Psychiatric Setting. JADARA. Viitattu 4.4.2021. <https://repository.wcsu.edu/jadara/vol10/iss2/7/>
- Sunnari, Marianna 2006. Kääntäjän ja tulkin kielitaito. Teoksessa Jorma Tommola (toim.) Kieli ja kulttuuri kääntäjän työkaluna. Turun yliopisto: Englannin kielen kääntäminen ja tulkkaus, 25-36.
- Suomen Signbank n.d. Tervetuloa käyttämään Suomen Signbank -tietokantaa! Viitattu 9.5.2021. <https://signbank.csc.fi/>
- Suomen perustuslaki 1999. 17§:n 3 momentti (11.6.731/1999). Oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin. Viitattu 5.4.2021. <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990731?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=731%2F1999>
- Suomisanakirja.fi 2021. Allomorfi. Viitattu 10.5.2021. <https://www.suomisanakirja.fi/allomorfi>
- Taalas, Pia 2017. Sanastotyö, Silmä tarkkana -blogi. Osaan viittoa, en tarvitse sanakirjaa – onko näin? Viitattu 6.4.2021. <https://kuurojenliitto.fi/ajankohtaista/osaan-viittoa-en-tarvitse-sanakirjaa-onko-nain/>
- Terveystalo 2021. Psykiatria. Viitattu 1.4.2021. <https://www.terveystalo.com/fi/Palvelut/Psykiatria/>
- Tieteen termipankki 2021a. Sanastotyö. Viitattu 9.5.2021. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Terminologiaoppi:sanastotyö>
- Tieteen termipankki 2021b. Geneerinen suhde. Viitattu 9.5.2021. https://tieteentermipankki.fi/wiki/Nimitys:geneerinen_suhde

- Tieteen termipankki 2021c. Ontologinen käsitesuhde. Viitattu 9.5.2021.
https://tieteentermipankki.fi/wiki/Terminologiaoppi:ontologinen_k%C3%A4sitesuhde
- Tieteen termipankki 2021d. Määritelmä. Viitattu 9.5.2021.
<https://tieteentermipankki.fi/wiki/M%C3%A4%C3%A4ritelm%C3%A4>
- Tieteen termipankki 2021e. Selite. Viitattu 9.5.2021. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Selite>
- Tieteen termipankki 2021f. Määritelmä. Viitattu 9.5.2021.
<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Terminologiaoppi:m%C3%A4%C3%A4ritelm%C3%A4>
- Tieteen termipankki 2021g. Konnotaatio. Viitattu 10.5.2021.
<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:konnotaatio>
- Tieteen termipankki 2021h. Homonymia. Viitattu 10.5.2021.
<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:homonymia>
- Viittomakielilaki 3§ 1 momentti (10.4.2015/359). Viranomaisen edistämismääräys. Viitattu 2.5.2021.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150359?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=viittomakielilaki>
- Viittomakielilaki 4§ (10.4.2015/359). Viittomakieltä käyttävän kielelliset oikeudet. Viitattu 9.5.2021.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150359?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=viittomakielilaki>
- Widberg-Palo, Maarit. Miten jalkapallossa prässätään? jalkapalloviittomia kaikille. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Tulkki AMK. Opinnäytetyö. Viitattu 9.5.2021.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020111723044>
- Yle Areena 2015. Viikko viitottuna: Viittomakielisiä mielenterveyspalveluita on vaikea saada. Viitattu 9.5.2021. <https://areena.yle.fi/1-2646965>

LIITTEET

Liite 1.

SignWikistä löytyvät viittomat aakkosjärjestyksessä

Ahdistuneisuushäiriö:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Ahdistuneisuushäiriö>

Ahdistus:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Ahdistus>

Alitajunta:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Alitajunta>

Autismi:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Autismi>

Defenssi:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Defenssi>

Emotionaalinen kehitys:

https://finsl.signwiki.org/index.php/Emotionaalinen_kehitys

Ennakkoluulo:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Ennakkoluulo>

Fobia:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Fobia>

Fyysis motorinen kehitys:

https://finsl.signwiki.org/index.php/Fyysis_motorinen_kehitys

Identiteetti:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Identiteetti>

Itsetunto:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Itsetunto>

Järkytys:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Järkytys>

Kaksisuuntainen mielialahäiriö:

https://finsl.signwiki.org/index.php/Kaksisuuntainen_mielialahäiriö

Kehityskriisi:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Kehityskriisi>

Kehitysvaiheet:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Kehitysvaiheet>

Kiintymyssuhde:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Kiintymyssuhde>

Kognitiivinen psykoterapia:

https://finsl.signwiki.org/index.php/Kognitiivinen_psykoterapia

Kognitiotiede:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Kognitiotiede>

Kriisi:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Kriisi>

Käytöshäiriö:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Käytöshäiriö>

Mielenterveysongelma:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Mielenterveysongelma>

Minäkuva:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Minäkuva>

Motivaatio:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Motivaatio>

Narsisti:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Narsisti>

Neuropsykologia:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Neuropsykologia>

Pakko-oire:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Pakko-oire>

Paniikkikohtaus:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Paniikkikohtaus>

Persoonallisuushäiriö:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Persoonallisuushäiriö>

Psykiatri:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Psykiatri>

Psykiatria:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Psykiatria>

Psykoanalyysi:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Psykoanalyysi>

Psykodynaaminen psykoterapia:

https://finsl.signwiki.org/index.php/Psykodynaaminen_psykoterapia

Psykologi:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Psykologi>

Psykologia:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Psykologia>

Psykoosi:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Psykoosi>

Psykososiaalinen kehitys:

https://finsl.signwiki.org/index.php/Psykososiaalinen_kehitys

Psykoterapia:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Psykoterapia>

Ratkaisukeskeinen psykoterapia:

https://finsl.signwiki.org/index.php/Ratkaisukeskeinen_psykoterapia

Samaistua:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Samaistua>

Sisäiset mallit:

https://finsl.signwiki.org/index.php/Sisäiset_mallit

Sosiaalipsykologia:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Sosiaalipsykologia>

Säikähtää:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Säikähtää>

Temperamentti:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Temperamentti>

Terapia:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Terapia>

Transferenssi:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Transferenssi>

Trauma:

<https://finsl.signwiki.org/index.php/Trauma>

Liite 2. Kutsupohja tulkkausyrityksille

Hei!

Olemme neljännen vuoden viittomakielentulkkiopiskelijoita Humanistisesta Ammattikorkeakoulusta Helsingistä. Teemme opinnäytetyönämme suomalaisen viittomakielen sanastotyötä psykiatrian alan viittomista. Opinnäytetyössämme tutkimme aiemmin keräämämme alaan liittyvän 61 viittoman viittomiston toimivuutta. Viittomat on tarkoitus julkaista Signwiki-sivustolla myöhemmin keväällä. Näin opinnäytetyömme olisi avoimesti kaikkien viittomakieltä käyttävien saavutettavissa.

Opinnäytetyömme osana on toteuttaa sarja ryhmähaastatteluja tulkeille sekä viittomakielisille psykiatrian alalla käytetyistä viittomista. Haluaisimme tiedustella olisiko yrityksellänne kiinnostusta lähteä mukaan tutkimukseen ja toteuttaa haastattelu/t kanssamme yrityksessänne? Haastattelut toteutettaisiin tammikuun aikana.

Haastatteluissa tutkimme millaisia viittomavalintoja sekä viittomakielisiä ilmauksia tulkit sekä viittomakieliset käyttävät. Haastattelu kestää noin tunnin ja toivomamme ryhmäkoko olisi 6 henkilöä per haastattelu.

Lämmintä joulun odotusta teille toivottaen,

Liite 3. Kutsupohja yksityisille tulkeille

Hei!

Olemme neljännen vuoden viittomakielentulkkiopiskelijoita Humanistisesta Ammattikorkeakoulusta Helsingistä. Teemme opinnäytetyönämme suomalaisen viittomakielen sanastotyötä psykiatrian alan viittomista. Opinnäytetyössämme tutkimme aiemmin keräämämme alaan liittyvän 61 viittoman viittomiston toimivuutta. Viittomat on tarkoitus julkaista Signwiki-sivustolla myöhemmin keväällä. Näin opinnäytetyömme olisi avoimesti kaikkien viittomakieltä käyttävien saavutettavissa.

Opinnäytetyömme osana on toteuttaa sarja ryhmähaastatteluja tulkeille sekä viittomakielisille psykiatrian alalla käytetyistä viittomista. Haluaisimme kutsua teidät mukaan tähän haastatteluun.

Haastattelussa tutkimme millaisia viittomavalintoja sekä viittomakielisiä ilmauksia tulkit sekä viittomakieliset käyttävät. Haastattelu kestää noin tunnin ja toivomamme ryhmäkoko olisi 6 henkilöä. Haastattelut toteutettaisiin tammikuun aikana ja vallitsevasta tilanteesta johtuen verkon välityksellä.

Lämmintä joulun odotusta teille toivottaen,

Liite 4. Tulkeilta saatu käsitelista, joille tarvitaan viittoma vastineet

Pakottava tarve

Euforia

Epätoivo

Sietämätön tarve tehdä jotain

Satuttaa toista (henkisesti)

Henkeä uhkaava

Toleranssi

Syyttää itseään/ itsesyytökset

"Uskotko, että muut voivat kuulla/lukea ajatuksiasi? "

Pakkomielle

Pinna kireällä

Mennä överiksi

Pitkäjänteisyys

Alttius sairastua

Sairauden ehdoilla

Hyväksikäyttö

itsetuhoinen

Maanisuus

Kuulla ääniä

Koko masennuskysely BDI

Harhat ja niiden ilmeneminen (nähdä jonkun viittovan, kuulla ääniä, tuntoaistimukset jne.)

Liite 5. Ohjausryhmälle lähetetty suostumuslomake

Tutkimuksen nimi: Viittomat psykiatriassa

Tutkimuksen toteuttaja:

Humanistinen ammattikorkeakoulu,

Minua _____

on pyydetty osallistumaan yllä mainittuun tutkimukseen, jonka tarkoituksena on tutkia psykiatriassa käytettyjä viittomia, niiden toimivuutta sekä tunnettavuutta.

Olen saanut tutkimustiedotteen ja ymmärtänyt sen. Tiedotteesta olen saanut riittävän selvityksen tutkimuksesta, sen tarkoituksesta ja toteutuksesta, oikeuksistani sekä tutkimuksen mahdollisesti liittyvistä hyödyistä ja riskeistä. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut riittävän vastauksen kaikkiin tutkimusta koskeviin kysymyksiini.

Olen saanut tiedot tutkimukseen mahdollisesti liittyvästä henkilötietojen keräämisestä, käsittelystä ja luovuttamisesta ja minun on ollut mahdollista tutustua tutkimukseen liittyvään tietosuojaselosteeseen.

Osallistun tutkimukseen vapaaehtoisesti. Minua ei ole painostettu eikä houkuteltu osallistumaan tutkimukseen.

Minulla on ollut riittävästi aikaa harkita osallistumistani tutkimukseen.

Ymmärrän, että osallistumiseni on vapaaehtoista ja että voin peruuttaa tämän suostumukseni koska tahansa syytä ilmoittamatta. Olen tietoinen siitä, että mikäli keskeytän tutkimuksen tai peruutan suostumukseni, minusta keskeyttämiseen ja suostumukseni peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja ja näytteitä voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Allekirjoituksellani vahvistan osallistumiseni tähän tutkimukseen.

Jos tutkimukseen liittyvien henkilötietojen käsittelyperusteena on suostumus, vahvistan allekirjoituksellani suostumukseni myös henkilötietojeni käsittelyyn. Minulla on oikeus peruuttaa suostumukseni tietosuojaselosteessa kuvatulla tavalla.

Allekirjoitus: _____

Nimenselvennys: _____

Alkuperäinen allekirjoitettu tutkittavan suostumus sekä kopio tutkimustiedotteesta liitteineen jäävät tutkijan arkistoon. Tutkimustiedote liitteineen ja kopio allekirjoitetusta suostumuksesta annetaan tutkittavalle.

Liite 6. Ohjausryhmälle lähetetty tutkimuksen tiedote

TIEDOTE TUTKIMUKSESTA

Viittomat psykiatriassa

Pyyntö osallistua tutkimukseen

Teitä pyydetään mukaan tutkimukseen, jossa tutkitaan psykiatriassa käytettyjä viittomia, niiden toimivuutta sekä tunnettavuutta. Olemme arvioineet, että sovellette tutkimukseen, koska teillä on kokemusta alalta sekä alalla toimimiseen tarvittava koulutus sekä kielitaito. Tämä tiedote kuvaa tutkimusta ja teidän osuuttanne siinä. Pehdyttyänne tähän tiedotteeseen teille järjestetään mahdollisuus esittää kysymyksiä tutkimuksesta, jonka jälkeen teiltä pyydetään suostumus tutkimukseen osallistumisesta.

Vapaaehtoisuus

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Kieltäytyminen ei vaikuta kohteluunne. Voitte myös keskeyttää tutkimuksen koska tahansa syytä ilmoittamatta. Mikäli keskeytätte tutkimuksen tai peruutatte suostumuksen, teistä keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja ja näytteitä voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Tutkimuksen tarkoitus

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on lisätä psykiatriassa käytettävien viittomien saavutettavuutta.

Tutkimuksen toteuttajat

Tämä tutkimus kuuluu osana opinnäytetyötämme. Vastuullisina tutkijoina toimivat Anni Putkisaari ja Heljä Behm. Opinnäytetyömme tilaajana toimii Kuurojen liitto.

Tutkimusmenetelmät ja toimenpiteet

Tutkimukseen osallistuminen tapahtuu kerran, ryhmähaastatteluna, joka kestää 1-2 tuntia.

Tutkimus toteutetaan siten, että teitä haastatellaan muiden haastatteluun osallistuvien tulkkien kanssa ryhmässä.

Kustannukset ja niiden korvaaminen

Tutkimukseen osallistuminen ei maksa teille mitään. Osallistumisesta ei myöskään makseta erillistä korvausta.

Tutkimustuloksista tiedottaminen

Kysymyksessä on opinnäytetyö, joka julkaistaan avoimesti Theseus-tietokannassa keväällä 2021.

Tutkimuksen päätyminen

Myös tutkimuksen suorittaja voi keskeyttää tutkimuksen Force majeureen sattuesssa. Tällöin ilmoitamme teille tutkimuksen päättymistä.

Lisätiedot

Pyydämme teitä tarvittaessa esittämään tutkimukseen liittyviä kysymyksiä tutkijalle/tutkimuksesta vastaavalle henkilölle.

Tutkijoiden yhteystiedot

Liite 7. Haastattelupohja

Millaisia taustoja alalta?

Millainen koulutus tulkkipuolella?

Millaiseksi koitte tulkkikoulutuksen aikana alan sanaston?

Millaisia ongelmia sanastoon liittyen olette kokeneet?

Miten tunnetuksi koette sanaston alalla?

Onko sanasto mielestänne tomivaa?

Miten luotettavaksi koette uuden sanaston alalla?

Onko puuttuvia viittomia?

Liite 8 Ohjausryhmän saatekirje

Hei,

Olemme neljännen vuoden viittomakielentulkkiopiskelijoita Humanistisesta Ammattikorkeakoulusta Helsingistä. Teemme opinnäytetyönämme suomalaisen viittomakielen sanastotyötä psykiatrian alan viittomista. Opinnäytetyössämme tutkimme aiemmin keräämämme alaan liittyvän 61 viittoman viittomiston toimivuutta. Viittomat on tarkoitus julkaista SignWiki sivustolla myöhemmin keväällä. Näin opinnäytetyömme olisi avoimesti kaikkien viittomakieltä käyttävien saavutettavissa.

Osana opinnäytetyötämme kokoamme ohjaustyöryhmän, joka koostuu monipuolisesti eri alojen asiantuntijoista, kuten viittomakielen alan sekä psykiatrisessa toimintaympäristössä työskentelevistä asiantuntijoista. Viittomisto on ennen työryhmän kokoontumista altistettu tulkkausfirmojen tulkkien arvioitavaksi sekä käsiteltäväksi. Ohjaustyöryhmän tehtävänä on kokoontua väliajoin opinnäytetyön aineiston analysoinnin edetessä keskustelemaan viittomistomme käyttökelpoisuudesta sekä tunnettavuudesta. Kokoontumiset tapahtuisivat koronasta johtuen etänä ja niitä on yhdestä kolmeen kertaa kevään aikana. Suunniteltu kokoontumisen kesto on korkeintaan puolitoista tuntia.

Keskustelimme opinnäytetyömme ohjaavan opettajan sekä työelämäohjaajiemme kanssa sopivista ammattilaisista, joiden panos antaisi paljon opinnäytetyöllemme ja nyt kutsumme teidät osallistumaan ohjaustyöryhmäämme psykiatrisen alan viittomiston parissa.

Hyvää uutta vuotta teille toivottaen,